

ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
Кафедра підприємництва і маркетингу

Алла Лялюк

Економіка та організація торгівлі

Методичні вказівки до практичних робіт

Луцьк - 2020

УДК 339.138 (075.8)

ББК 65 –32 я73
Л-97

Затверджено до друку Вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 5 від 27.01.2020 р.).

Рецензенти **Войтович С. Я.** к.е.н., проф. кафедри маркетингу Луцького національного технічного університету

Черчик Л. М. - д.е.н., проф., завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Волинського національного університету імені Лесі Українки

Лялюк А. М

Л-97 Економіка та організація торгівлі: методичні вказівки до практичних робіт / Алла Миколаївна Лялюк. – Луцьк : Вид-во КП ІА «Волиньенергософт», 2020. – 60 с.

Анотація: методичні вказівки призначені для набуття вмінь і навичок з організації оптової і роздрібною торгівлі та економічного аналізу їх функціонування

Рекомендовано студентам підготовки бакалаврів галузі знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК 339.138 (075.8)

©Укладач: Лялюк
А.М., 20220

© Волинський національний
університету імені Лесі Українки, 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Структура навчальної дисципліни.....	5
Практичне заняття № 1. Розрахунок купівельних фондів і місткості ринку.....	6
Практичне заняття № 2 Аналіз економічних показників оптової торгівлі.....	12
Практичне заняття № 3 Порядок отримання вантажів від органів транспорту.....	20
Практичне заняття № 4 Організація приймання товарів за кількістю та якістю на товарному складі.....	22
Практичне заняття № 5 Аналіз роздрібного товарообороту торговельного підприємства.....	31
Практичне заняття № 6 Розрахунок товарних запасів та товарного забезпечення торговельного підприємства.....	40
Практичне заняття № 7 Аналіз майнових і фінансових ресурсів торговельного підприємства.....	47
Рекомендована література.....	61

ВСТУП

Метою дисципліни «Економіка та організація торгівлі» є формування у студентів наукового світогляду і глибоких знань з теоретичних аспектів формування системи теоретичних знань, прикладних вмінь та навичок щодо формування у студентів наукового світогляду і глибоких знань з теоретичних аспектів функціонування торгівлі, набуття вмінь і навичок організації і технології торгівлі.

Дане навчальне видання передбачає виконання навчальних завдань таких тем:

- розрахунок купівельних фондів і місткості ринку;
- аналіз економічних показників оптової торгівлі;
- порядок отримання вантажів від органів транспорту;
- організація приймання товарів за кількістю та якістю на товарному складі;
- аналіз роздрібного товарообороту торговельного підприємства;
- розрахунок товарних запасів та товарного забезпечення торговельного підприємства;
- аналіз майнових і фінансових ресурсів торговельного підприємства;
- оцінка витрат, доходів і фінансових результатів підприємства.

Методичні вказівки розроблено відповідно до навчальної робочої програми дисципліни «Економіка та організація торгівлі».

Мета даного навчального видання – допомогти студенту розкрити відпрацювати навички зміст питань програми курсу. Методичні вказівки містять програму курсу, питання для обговорення, навчальні завдання для виконання практичних занять, тестові питання для самоконтролю та перелік рекомендованої літератури.

Після опрацювання навчального матеріалу студенти матимуть можливість набути такі компетентності:

- аналізувати ефективність використання торговельних площ різних типів магазинів;
- володіти навичками підвищення ефективності діяльності посередників та оптимізації витрат у процесі товарного руху;
- досліджувати процес формування оптимального каналу розподілу та освоєння методів оцінювання результатів його діяльності;
- виконувати аналіз ефективності асортиментної та цінової політики підприємства;
- застосовувати комерційні інструменти під час формування системи товароруху і механізмів використання;
- визначати оптимальний рівень витрат у процесі товароруху;

Методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Економіка та організація торгівлі» призначені для студентів спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин					Форма контролю/ Бали
	Усього	У тому числі				
		лекції	практичні заняття	Самостійна робота	консультації	
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика торгівлі як системи. Оптова торгівля						
Тема 1. Значення, сутність та функції торгівлі	15	4	4	6	1	РЗ/ 5 балів
Тема 2. Організаційні основи оптової торгівлі	15	4	4	6	1	РЗ/ 5 балів
Тема 3. Види оптових посередників та їх функції за умов ринкової економіки	15	4	4	6	1	РЗ/ 5 балів
Тема 4 Товарні склади	15	4	4	6	1	ІРС / 5 балів
Підсумкова модульна контрольна робота						МКР/30 балів
Разом за змістовним модулем 1	60	16	16	24	4	20 балів
Змістовий модуль 2. Роздрібна торгівля						
Тема 5 Організаційні основи функціонування роздрібно торгівлі	15	4	4	6	1	РЗ/ 5 балів
Тема 6. Організація товаропостачання роздрібно торгівельної мережі	15	4	4	6	1	РЗ/ 5 балів
Тема 7. Організація процесу роздрібного продажу товарів	15	4	4	6	1	РЗ/ 5 балів
Тема 8 Організація торговельного обслуговування покупців	15	4	4	6	1	РЗ/ 5 балів
Разом за змістовним модулем 2	60	16	16	24	4	20 балів
Підсумкова модульна контрольна робота - 1						30 балів
Підсумкова модульна контрольна робота - 2						30 балів
Усього годин / Балів	120	32	32	8	48	100

Форма контролю*: РЗ –розв’язування задач, ІРС – індивідуальна робота студента, МКР– модульна контрольна робота

Практичне заняття № 1. Розрахунок купівельних фондів і місткості ринку

Мета: навчитись розраховувати купівельні фонди населення та визначати місткість ринку

Питання для обговорення:

1. Опишіть місце торгівлі в економічній системі та її функції.
2. Дайте визначення поняття внутрішньої торгівлі.
3. Укажіть основи організації внутрішньої торгівлі.
4. Назвіть організаційні форми торгівлі.

Методика розв'язування розрахункових задач

Таблиця 1

Основні формули для розв'язання задач

Показник	Формула	Умовні позначення
Прогноз попиту на підставі коефіцієнта еластичності (d_{n+1})	$d_{n+1} = d_n \times I_{d_{n+1}}$ $I_{d_{n+1}} = \frac{d(\%) + 100}{100}$ $d(\%) = E \times x_{n+1}$	x_{n+1} – зміна чинника (ціна, дохід), під впливом якого очікується зміна попиту, у відсотках. E – коефіцієнт попиту на товар по ціні, товару $I_{d_{n+1}}$ – індекс зміни
Купівельні фонди населення ($K\Phi$)	$K\Phi = D - NB - \Delta Z$	D – сукупні доходи населення; NB – нетоварні витрати; ΔZ – приріст заощаджень.
Місткість ринку (MP)	$MP = K\Phi + IP + DO$	IP – інорайонний попит; DO – продаж товарів у порядку дрібного опту.
Торговельна націнка у відсотках до ціни реалізації ($TH_{цр}$)	$TH_{цр} = \frac{TH_{цз}}{100 + TH_{цз}} \cdot 100$	$TH_{цз}$ – торговельна націнка у відсотках до ціни закупівлі.
Торговельна націнка у відсотках до ціни закупівлі ($TH_{цз}$)	$TH_{цз} = \frac{TH_{цр}}{100 - TH_{цр}} \cdot 100$	$TH_{цр}$ – торговельна націнка у відсотках до ціни реалізації.
Баланс роздрібного товарообороту	$Z_n + H = P + ПЗ + U + IB + Z_k$	Z_n – запаси на початок; H – надходження; P – реалізація; $ПЗ$ – природний збиток; U – уцінка; IB – інше вибуття; Z_k – запаси на кінець.

Приклади розв'язання типових задач

Задача 1

Надати прогнозну оцінку попиту на товар «Б» на майбутній період, якщо коефіцієнт попиту на товар «Б» по ціні дорівнює $(-1,5)$, а по доходу – $(1,7)$. У майбутньому періоді очікується зростання доходів на $4,5\%$ і підвищення ціни на

товар «Б» на 3%. У базисному періоді товару «Б» продано на 58,6 тис. грн.

Розв'язання

Зміна попиту під впливом зміни ціни:

$$\square d (\%) = (-1,5) \times 3 = -4,5\%$$

$$\text{Індекс зміни: } (-4,5 + 100) / 100 = 0,955$$

Зміна попиту під впливом зміни доходу:

$$\square d (\%) = 1,7 \times 4,5 = 7,65\%$$

$$\text{Індекс зміни } (7,65 + 100) / 100 = 1,0765;$$

Прогноз попиту на товар «Б» у майбутньому періоді:

$$d_{n+1} = 58,6 \times 0,955 \times 1,0765 = 60,24 \text{ тис. грн.}$$

Задача 2

Визначити обсяг продажу швейних машин, використовуючи показник еластичності забезпеченості товарами тривалого користування, у майбутньому році за такими даними:

Наявний парк швейних машин у населення області на початок планованого періоду складе 132,34 тис. шт.

Кількість населення області на початок планованого року складе 929,2 тис., на кінець планованого року – 931,8 тис.

Середній розмір сім'ї (домогосподарства) – 3,3 осіб.

У майбутньому році середньодушові доходи населення збільшаться на 7,5%. Попит швейних машин на заміну (повторний попит) складе 15 тис. шт.

Середня роздрібна ціна швейних машин – 758 грн.

Показник еластичності забезпеченості швейними машинами розрахувати за даними:

Таблиця 2

Рік	Середньодушові доходи, грн	Забезпеченість сімей швейними машинами, шт. на 100 домогосподарств
1-ий	956	46,0
2-ий	1020	6,5
3-ій	1158	48,0

Показник еластичності забезпеченості товарами тривалого користування характеризує змінення забезпеченості на кожний відсоток зміни середньодушового доходу. Розраховується як відношення середньорічного темпу приросту забезпеченості не менше як за три роки до темпу приросту середньодушових доходів за цей же період.

Розв'язання

1. Середньорічний темп приросту середньодушових доходів:

$$\sqrt[3]{\frac{1158}{956}} = 110\%$$

$$110 - 100 = 10\%$$

2. Середньорічний темп приросту забезпеченості сімей швейними машинами:

$$\sqrt[3]{\frac{48}{46}} = 1,0215 = 102,15\%$$

$$102,5 - 100 = 2,15\%.$$

Показник еластичності забезпеченості сімей швейними машинами:

$$2,15 / 10 = 0,215$$

Прогнозна оцінка зміни забезпеченості сімей швейними машинами: $7,5 \times 0,215 = 1,61\%$.

Прогнозна оцінка забезпеченості сімей швейними машинами на кінець майбутнього року: $48 \times (100 + 1,61) / 100 = 48,8$

Кількість сімей (домогосподарств) на кінець майбутнього року: $931,8 / 3,3 = 282,36$ тис. сімей;

Прогнозна оцінка наявного парку швейних машин на кінець майбутнього року: $(282,36 \times 48,8) / 100 = 137,79$ тис. шт..

Прогнозна оцінка первісного попиту сімей на швейні машини у майбутньому році: $137,79 - 132,34 = 5,45$ тис. шт.

Прогнозна оцінка повного обсягу попиту населення на швейні машини у майбутньому році: $5,45 + 15,0 = 20,45$ тис. шт..

Можливий обсяг продажу швейних машин у майбутньому році: $20,45 \times 758 = 15501,1$ тис. грн.

Задача 3

Визначити купівельні фонди населення міста та місткість ринку за даними: Грошові доходи населення міста на майбутній рік – 6,7 млн грн; Нетоварні витрати – 22,3% від грошових доходів населення;

Ступінь охоплення купівельних фондів населення товарооборотом – 89 %;

Інорайонний попит складе 8% від покупок товарів місцевим населенням;

Продаж товарів організаціям, підприємствам передбачається у розмірі 6,5% місткості ринку.

Розв'язання

Нетоварні витрати: $6,7 \times 22,3 / 100 = 1,494$ млн грн; Купівельні фонди населення міста:

$$6,7 - 1,494 = 5,206 \text{ млн грн};$$

Покупки товарів населенням міста:

$$5,206 \times 89,0 / 100 = 4,633 \text{ млн грн};$$

Обсяг інорайонного попиту: $4,633 \times 8 / 100 = 0,371$ млн грн; Місткість ринку міста – x :

$$100 - 6,5 = 93,5\%;$$

$$5,206 + 0,371 = 5,577 \text{ млн грн}$$

$$x - 100\%; \quad 5,577 - 93,5\%$$

$$x = 5,577 \times 100 / 93,5 = 5,96 \text{ млн грн};$$

Задача 4

Розрахувати прогноз попиту на товар «С» на майбутній період, якщо коефіцієнт еластичності попиту на товар «С» від доходів дорівнює 1,6, від ціни (–1,5). У базисному році товару «С» продано на 265 тис. грн. У планову році передбачається зростання доходів на 10%, а ціни на товар «С» – на 3 %.

Визначивши прогноз попиту на товар «С», обґрунтуйте можливий обсяг

закупівлі підприємством товару С», якщо залишки товару «С» на кінець базисного року становлять 16 тис. грн, норма товарних запасів на кінець планового року – 30 днів, а розмір торговельної надбавки до ціни закупівлі буде дорівнювати 28 %.

Розв'язання

Приріст попиту на товар під впливом зміни доходів:

$$\square d (\%) = (-1,5) \times 3 = -4,5\%$$

$$\text{Індекс зміни попиту: } (100 + 16) / 100 = 1,16$$

Приріст попиту на товар під впливом зміни ціни на товар:

$$\square d (\%) = (-1,5) \times 3 = -4,5\%$$

$$\text{Індекс зміни попиту: } 100 - 4,5 / 100 = 0,955$$

Прогноз попиту на плановий рік:

$$\text{Товарні запаси на кінець планованого року: } 293,57 \times 30 / 360 = 24,46 \text{ тис. грн;}$$

$$\text{Обсяг надходження товару у майбутньому році: } H = 293,57 + 24,46 - 16,0 = 302,03 \text{ тис. грн;}$$

$$\text{Торговельна націнка у відсотках до ціни реалізації, тобто рівень комерційного доходу: } 28 \times 100 / (100 + 28) = 21,87\%;$$

$$\text{Можливий обсяг закупівлі товару: } 302,03 \times (100 - 21,87) / 100 = 235,98 \text{ тис.}$$

грн.

Задачі для розв'язання

Задача 1

Розрахувати прогноз попиту на товар «М» на майбутній період, якщо коефіцієнт еластичності попиту на товар «М» по доходу дорівнює 1,3, по ціні – (–2,1). У майбутньому періоді передбачається збільшення середньодушового доходу на 5% та зростання ціни на товар «М» на 7%.

Обсяг продажу товару «М» у базисному періоді – 230 тис. грн.

Задача 2

Визначити повний обсяг попиту населення на автоматичні пральні машини, використовуючи показник забезпеченості товарами тривалого користування, у майбутньому році за даними:

Доходи населення в розрахунку на душу за три передпланових роки збільшилися на 15%. Забезпеченість населення автоматичними пральними машинами за цей же період зросла на 6%.

На початок майбутнього року в населення нараховувалося 407,34 тис. автоматичних пральних машин, тобто на 100 домогосподарств припадало 73 автоматичні пральні машини.

У майбутньому році середньодушові доходи населення збільшаться на 5%.

Очікувана кількість домогосподарств у майбутньому році – 560,6 тис.

Повторний попит складе 38 тис. шт. автоматичних пральних машин.

Задача 2

Фонд заробітної плати населення області становить

2072 млн грн. Частка інших грошових доходів у загальній сумі доходів – 37,5%.

Нетоварні витрати населення – 36,5 % усіх грошових доходів. Інорайонний попит очікується у розмірі 9 % від купівельних фондів місцевого населення. Продаж товарів організаціям та підприємствам передбачається у розмірі 71,3 млн грн.

Визначити купівельні фонди населення області, місткість ринку.

Задача 3

У звітному періоді купівельні фонди населення міста становили 76,8 млн грн., продаж товарів населенню – 71,42 млн грн. У наступному періоді очікується зростання купівельних фондів на 1,5 %, але ступінь їх охоплення товарооборотом зменшиться на 0,5 % (розмір зниження).

Визначити очікуваний обсяг продажу токарів населенню міста.

Задача 4

Розрахувати місткість ринку області (потенціальну та реальну), якщо фонд оплати праці населення області – 5083,6 тис. грн, інші доходи становлять 23,5 % від загальної суми доходів населення області. Нетоварні втрати та приріст заощаджень – 1835,1 тис.грн. Купівельні фонди місцевого населення охоплені товарооборотом на 95,8 %. Регіональний попит очікується у розмірі 5% від покупок місцевого населення, продаж товарів у порядку дрібного опту – у розмірі 4,5 % місткості ринку

Тестові завдання

1. Підприємство, яке має економічні, організаційні та юридичні ознаки суб'єкта господарської діяльності, від власного імені і за власний кошт набуває права власності на придбання партії товарів, спеціалізується на веденні оптового торгу і має необхідні передумови для виконання повного комплексу закупівельно-збутових і складських технологічних операцій – це:

- а) оптове (гуртовим) торговельне підприємство
- б) торговельно-закупівельне оптове підприємство
- в) промислово-торговельно-фінансовий концерн

2. За формою власності розрізняють оптові підприємства на:

- а) приватні, колективні, кооперативні, державні і змішані оптові торговельні підприємства.
- б) акціонерні товариства відкритого і закритого типів;
- в) асоціації роздрібних, роздрібних і гуртових, торговельних і виробничих підприємств;
- г) структурні підрозділи промислово-торговельних і промислово-торговельно-фінансових концернів, холдингів.

3. За своїм місцем у процесі товаропросування оптові торговельні підприємства поділяються

- а) приватні, колективні, кооперативні, державні і змішані оптові торговельні підприємства.
- б) на вихідні, торговельно-закупівельні і торговельні,
- в) виробничо-торговельно-сервісні, виробничо-торговельні і постачальницько-збутові.
- г) універсальні, спеціалізовані і змішані,

4. Оптові підприємства, які функціонують у великих центрах концентрації виробництва товарів складного асортименту і мають на меті подрібнення і підсортування великосерійного індустриального асортименту, налагодження збуту готової продукції оптовим покупцям – це:

- а) вихідні бази промисловості
- б) торговельно-закупівельні оптові підприємства
- в) торговельні склади і бази.

5. Оптові підприємства, які зосереджуються в місцях концентрації виробничих

підприємств, спеціалізованих на виготовленні товарів широкого вжитку – це:

- а) вихідні бази промисловості
- б) торговельно-закупівельні оптові підприємства
- в) торговельні склади і бази.

6. Підприємства оптової торгівлі, що оперують товарним асортиментом у межах однієї-двох товарних груп – це

- а) спеціалізовані
- б) універсальні
- в) спеціалізовані
- г) змішані

7. До комерційних функцій оптових підприємств не відноситься

- а) вивчення кон'юнктури й окремих сегментів товарного ринку;
- б) планування, організація і проведення оптових закупівель товарів;
- в) внутрішньо-складських технологічних операцій
- г) організація товаропостачання і здійснення оптового продажу;

8. Основною умовою віднесення торговельного підприємства до числа оптових торговельних є

- а) фактична наявність у нього власних або орендованих складських приміщень.
- б) наявність економічних, організаційних та юридичних ознак суб'єкта господарської діяльності.
- в) функціонування на засадах самоокупності.
- г) самостійний пошук джерел фінансування власної діяльності.

9. Фізична або юридична особа, яка вчиняє операції або виконує ділові доручення іншої особи (принципала) за його рахунок від його або від свого імені на відносно постійній основі, що не приймає на себе права власності на товар - це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор
- г) комівоєжер

10. Посередник, який сприяє здійсненню угод між зацікавленими сторонами – клієнтами. Укладає угоди за дорученням клієнта і його коштом, одержуючи за ці послуги від нього комісійну винагороду. Діє на підставі укладеної з клієнтом угоди (договору), в якій визначаються умови купівлі-продажу, можливі додаткові послуги і розмір винагороди (у відсотках до суми угоди) - це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор
- г) комівоєжер

11. Особа, яка купує товар безпосередньо у виробника для подальшого продажу дилеру. Його завдання – поширити товар. Якщо мова йде про великі компанії, робить набагато більші маніпуляції з товаром і каналами його збуту – він їх налагоджує- це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор

г) комівоаяжер

12. Збутовий посередник, який за дорученням підприємства не тільки продає, а й доставляє товар покупцю- це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор
- г) комівоаяжер

13. Вкладає власний капітал під час укладення угоди і діє від свого імені. Їх основна діяльність – це перепродаж цінних паперів, а джерелом доходу є різниця між ціною продажу і ціною купівлі – це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор
- г) дилер.

14. Торговий посередник, який продає і купує товари від свого імені, але за рахунок і за дорученням довірителя (комітента) за обумовлену винагороду (комісію) – це:

- а) комісіонер
- б) дистриб'ютор
- в) торговий маклер
- г) дилер.

15. Особа, що не укладає самостійних угод, а лише вказує на можливість їх здійснення, зводить продавця і покупця – це:

- а) комісіонер
- б) дистриб'ютор
- в) торговий маклер
- г) брокер

16. Спеціаліст із просування товару в торгових точках роздрібної торгівлі. Саме ці фахівці стежать за правильною викладкою товару, враховуючи психологію покупця– це:

- а) комісіонер
- б) дистриб'ютор
- в) торговий маклер
- г) мерчендайзер

Практичне заняття № 2 Аналіз економічних показників оптової торгівлі

Мета: освоїти навички методики аналізу економічних показників оптової торгівлі

Питання для обговорення:

- 1 Визначте сутність та функції оптової торгівлі.
2. Охарактеризуйте структуру оптової торгівлі
3. Обґрунтуйте економічні, організаційні та юридичні ознаки оптового торговельного підприємства.
4. Назвіть види оптових підприємств. За якими ознаками класифікується оптове торговельне підприємство.
5. Охарактеризуйте торгово-технологічні функції оптових торговельних підприємств

Методика розв'язування розрахункових задач

Таблиця 3

Основні формули для розв'язання задач

Показник	Формула	Умовні позначення
Баланс оптового товарообороту	$Z_n + H_{м.} + H_{зар.} + H_{ім.} = P_{р.} + P_{н.р.} + V_{зар.} + D_{в} + Z_k$	Z_n, Z_k – запаси товарів в оптовій торгівлі на початок і кінець періоду; $H_{м.}$ – надходження товарів від місцевих промислових підприємств; $H_{зар.}$ – надходження товарів від державного зарубіжжя; $H_{ім.}$ – надходження по імпорту; $P_{р.}$ – реалізація товарів ринковим споживачам; $P_{н.р.}$ – реалізація товарів неринковим споживачам; $V_{зар.}$ – вивіз товарів за межі області; $D_{в}$ – інші документовані витрати.
Собівартість одиниці продукції (метод повних витрат) (C)	$C = C_v + V_n$ $V_n = V_a + V_{зб} + V_{ін}$	C_v – собівартість виробнича, грн; V_n – невиробничі витрати, грн; $V_a, V_{зб}, V_{ін}$ – витрати адміністративні, на збут та інші, грн.
Оптова ціна підприємства-виробника ($C_{пр}$)	$C_{пр} = C + П$	C – собівартість виробництва товару; $П$ – прибуток виробника на одиницю товару
Прибуток, який зараховується в ціну конкретного виробу ($П$)	$П = \frac{C \times P_n}{100}$ $П = \frac{Пч}{100 - C_n} \times 100$	P_n – норматив рентабельності, %; $Пч$ – сума очікуваного чистого прибутку; C_n – ставка податку на прибуток, %
Оптова відпускна ціна ($C_{ов}$)	$C_{ов} = C + П + ПДВ$ $C_{ов} = C + П + АЗ + ПДВ$ $C_{ов} = C + П + ПДВ + Нп(т)$ $C_{ов} = C + П + АЗ + ПДВ + Нп(т)$	$ПДВ$ – сума податку на додану вартість; $АЗ$ – сума акцизного збору; $Нп(т)$ – посередницько-збутова торговельна надбавка
Ціна товару з акцизним збором (C_a)	$C_a = \frac{C + П}{100 - A_c} \times 100$	A_c – ставка акцизного збору, %
Відпускна ціна оптової посередницької ланки ($C_{нос}$)	$C_{нос} = C + П + E_{нос}$ $H_{нос} = ПДВ + ВО + П$	$H_{нос}$ – надбавка Посередника $ВО$ – витрати обігу

Приклади розв'язання типових задач

Задача 1

Визначити план товарообігу оптового підприємства в цілому та за видами і формами, виходячи з наступної інформації.

На плановий рік по товарам номенклатури (взуття в асортименті) даного оптового підприємства надійшли замовлення в таких обсягах:

Замовлення підприємств роздрібною торгівлі 106,6 тис. грн.

Замовлення поза ринкових споживачів 9,8 тис. грн

Держзамовлення з міждержавних поставок 13,3 тис. грн Оптове підприємство повинно виконати держзамовлення та

замовлення поза ринкових споживачів на 100 %, інших контрагентів – виходячи з можливостей матеріально-технічної бази і обсягу діяльності. Реалізація товарів з міждержавних поставок здійснюється через склад оптового підприємства.

На початок планового періоду товарні запаси оптового підприємства становили 6,5 тис. грн, на кінець року встановлено норматив в розмірі 8.5 тис. грн. Частка складського обігу в обігу з реалізації товарів споживачам становитиме 80%.

Оптовим підприємством укладено угоди на постачання товарів у плановому році з місцевою взуттєвою фабрикою на суму 45.6 тис. грн, з виробниками держав близького зарубіжжя – 20,4 тис. грн, по імпорту – 38.3 тис. грн.

Визначити на скільки відсотків оптове підприємство в змозі задовольнити замовлення підприємств роздрібною торгівлі.

Розв'язання

В оптовій торгівлі розробляють баланс:

$$Z_n + H_m. + H_{zar.} + H_{im.} = P_p. + P_{n.p.} + V_{zar.} + D_v + Z_k$$

Надходження: 6,5 + 45,6 + 20,4 + 38,3 = 110,8 тис. грн;

Реалізація: 106,6 + 9,8 + 13,3 + 8,5 = 138,2 тис. грн; Не вистачає товарів: 138,2 – 110,8 = 27,4 тис. грн;

База зможе задовольнити підприємства роздрібною торгівлі:

$$\frac{(106,6 - 27,4) \times 100}{106,6} = 74,3\% ;$$

Складський оборот: 13,3 + 8,5 + (79,2 + 9,8) × 0,8 = 93,0 тис. грн;

Транзитний оборот: 110,8 – 93 = 17,8 тис. грн;

Задача 2

Повна собівартість виготовлення кавомолки склала 120 грн. Рентабельність одиниці виробу для виробника складає 30 %. Визначити оптову та відпускну ціну одиниці виробу; річний прибуток підприємства–виробника, якщо в середньому за місяць випускається та реалізується 17 тис. шт.

Примітка. Ставка ПДВ згідно з діючим законодавством.

Розв'язання

1. Розмір прибутку на одну кавоварку становить: $\Pi = 120 \cdot 30 / 100 = 36$ грн;
2. Розмір оптової ціни однієї кавоварки становить:
 $C_{opt} = 120 + 36 = 156$ грн;
3. Розмір податку на додану вартість, що включається в ціну реалізації кавоварки: $ПДВ = 156 \times 0,2 = 31,2$ грн;
4. Розмір відпускну ціни кавоварки становить:

$C_{\text{відп}} = 156 + 31,2 = 187,2$ грн;

5. Річний прибуток підприємства–виробника від реалізації кавоварок: $Pr_{\text{іч}} = 36 \times 17000 \times 12 = 7344$ тис. грн.

Задача 3

Виконати аналіз оптового товарообороту за видами та формами по підприємству оптової торгівлі (табл.1). Визначити зміни в структурі товарообороту за видами та формами просування товарів.

Розробити аналітичну таблицю та зробити з аналізу висновки.

Таблиця 4

Вихідні дані для розрахунку, тис. грн

Показники	перед. рік	звітний рік	Структура, %	
			поперед.	звітний
Товарооборот із реалізації, у т.ч.:	2230,5	2 060,3		
ринковим споживачам	1882,5			
позаринковим споживачам		347,0		
Міждержавний обіг	1885,0	1531,0		
Внутрішньосистемний обіг	4,5	4,2		
Валовий оптовий товарооборот				
з нього: - складський	1274,6	1113,8		
- транзитний,				
у т.ч.: - з участю в розрахунках			44,1	46,4
- без участі в розрахунках				
Обіг з участю в розрахунках				

Розв'язання

Товарооборот за попередній рік:

позаринковим споживачам: $2230,5 - 1882,2 = 348,0$ тис. грн;

валовий оптовий товарооборот:

$2230,5 + 4,5 + 1885 = 4120,0$ тис. грн;

транзитний: $4120,0 - 1274,6 = 2845,4$ тис. грн;

у т. ч. з участю в розрахунках: $2845,4 \times 0,441 = 1254,8$ тис. грн;

без участі в розрахунках: $2845,4 - 1254,8 = 1590,6$ тис. грн;

обіг з участю в розрахунках: $1274,6 + 1254,8 = 2529,4$ тис. грн.

Товарооборот за звітний рік:

ринковим споживачам: $2060,3 - 347,0 = 1713,3$ тис. грн;

валовий оптовий товарооборот:

$2060,3 + 1531 + 4,2 = 3595,5$ тис. грн;

транзитний: $3595,5 - 1113,8 = 2481,7$ тис. грн;

транзитний з участю в розрахунках:

$2481,7 \times 0,464 = 1151,5$ тис. грн;

без участі в розрахунках: $2481,7 - 1151,5 = 1330,2$ тис. грн;

обіг з участю в розрахунках: $113,8 + 1151,5 = 2265,3$ тис. грн. 3) Структура в поперед. році: $(2230,5 / 4120) \times 100 = 54,14\%$.

Таблиця 5

Аналіз оптового товарообороту, тис. грн

	перед. рік	звітний рік	Структура, %	Темп зниж.	Відхилення (+;-)
--	------------	-------------	--------------	------------	------------------

Показники			поперед. рік	звіт. рік	%	
Товарооборот із реалізації, у т.ч.:	2 230,5	2 060,3	54,14	57,30	-7,6	-170,2
– ринковим споживачам	1 882,5	1 713,3	84,4	83,16	-8,9	-169,2
– позаринковим споживачам	348,0	347,0	15,6	16,84	-0,3	-1,0
Міждержавний обіг	1 885	1 531	45,75	42,58	-18,8	-354,0
Внутрішньо-системний обіг	4,5	4,2	0,11	0,12	-6,7	-0,3
Валовий оптовий товарооборот, з нього:	4 120,0	3 595,5	100,0	100,0	12,7	-524,5
– складський	1 274,6	1 113,8	30,9	30,98	-12,6	-160,8
– транзитний, у т.ч.:	2 845,4	2 481,7	69,1	69,02	-12,7	-363,7
– з участю в розрахунках	1 254,8	1 151,5	44,1	46,4	-8,23	-103,3
– без участі в розрахунках	1 590,6	1 330,2	55,9	53,6	-16,3	-260,4
Обіг з участю в розрахунках	2 529,4	2 265,3	61,4	63,0	-10,4	-264,1

Задача 4

Визначити величину прибутку в ціні та рентабельність, якщо підприємство, виходячи із власних інтересів та чинного законодавства, планує отримати 1,4 млн грн чистого прибутку, який буде направлено на розвиток виробництва, матеріальне заохочення працівників, поповнення резервного фонду, виплату дивідендів та інші потреби. При цьому потрібно врахувати, що отриманий прибуток обкладається податками. Повна собівартість становить 8 млн. грн.

Розрахувати оптову та відпускну ціну підприємства.

Розв'язання

Визначення розміру прибутку з урахуванням податку на нього (П), обчислюється за формулою:

$$П = Пч : (100 - Сп) \times 100$$

де $Пч$ – чистий прибуток, грн;

$Сп$ – ставка податку на прибуток, %

Тоді, у даному випадку, прибуток з урахуванням податку дорівнюватиме:

$$П = \frac{1,4}{100 - 25} \times 100 = 1,87 \text{ млн грн.}$$

Рівень рентабельності, що застосовується як інструмент визначення прибутку, можливо обчислити виходячи з наступної формули:

$$П = (С \times Рн) : 100$$

$С$ – повна собівартість виробу, грн;

$Рн$ – норматив рентабельності, %

Рівень рентабельності становить:

$$P_n = \frac{П}{C} \times 100$$

$$P_n = \frac{1,87}{8} \times 100 = 23,3\%$$

Оптова ціна виробника: $8 + 1,87 = 9,87$ млн. грн;

Відпускна ціна виробника: $9,87 + 1,2 = 11,84$ млн. грн.

Задача 6

Відпускна ціна на костюм чоловічий шерстяний фабрики- виробника разом з ПДВ становить 272 ум. од. Витрати оптової бази, пов'язані з придбанням партії виробів – 350 ум. од., транспортування виробів – 630 ум. од., зберігання та реалізацію – 490 ум. од. Оптова база купує партію обсягом 70 костюмів. Вона також планує отримати прибуток у розмірі 25 ум. од. на кожний костюм.

Розрахувати оптову ціну чоловічого костюма.

Розв'язання

Витрати та прибуток оптової бази на один виріб разом з ПДВ:

$$(350 + 490 + 630) \div 70 + 25 = 46 \text{ ум.од.};$$

$$46 \times 1,2 = 55,2 \text{ ум.од.}$$

Оптова ціна виробу складає: $272 + 55,2 = 327,2 \text{ ум.од.}$

Задачі для розв'язання

Задача 1

Повна собівартість виготовлення м'ясорубки склала 78 грн.

Рентабельність одиниці виробу для виробника складає 30%.

Визначити оптову та відпускну ціну одиниці виробу; річний прибуток підприємства виробника, якщо в середньому за місяць випускається та реалізується 17 тис. од. Ставка ПДВ згідно з діючим законодавством.

Задача 2

На основі даних таблиці виконати наступне завдання:

Розрахувати відсутні в таблиці показники.

Провести оцінку оптового товарообороту підприємства за два роки, зробити висновки.

Таблиця 6

Аналіз оптового товарообороту за видами і формами за групою «Шкіряне взуття» за два роки, тис. грн

Показник	Попередній рік		Поточний рік		Відхилення, (+; -)		Темп росту %
	сума	структура, %	сума	структура, %	сума	структура, %	
Товарооборот із реалізації, у т. ч.:	17581,0		16191,0				
– ринковим споживачам	16091,0						
– позаринковим споживачам			1480,0				

Міжрегіональний та міждержавний оборот	1529,0		1219,0				
Валовий оптовий товарооборот, з нього:							
– складський	9968,0						
– транзитний, у т. ч.:			8743,0				
– з участю в розрахунках							
– без участі в розрахунках	8411,0		664,0				
Оборот з участю в розрахунках							

Задача 3

Оптове торговельне підприємство в роботі зі своїми покупцями

– підприємствами роздрібною торгівлі – використовує деякі види цінових знижок. Необхідно визначити, який відсоток від ціни реалізації та оптової торговельної надбавки може бути запропонований покупцям в якості знижки за умови отримання оптовим підприємством доходу, не нижче від альтернативного.

Визначити також, на яку суму знизиться дохід від реалізації партії товару, у випадку використання оптовим підприємством одного з видів цінових знижок.

Дані для розрахунків.

Партія товару однієї товарної групи, що реалізується – 1200 одиниць.

Закупівельна ціна одиниці – 35 грн (без ПДВ).

Витрати обігу оптового підприємства становлять 6,5 % в ціні реалізації.

Рентабельність продажу, що склалась на підприємстві – 6 %.

Альтернативний дохід (при найкращому використанні грошей) становить 3 %.

Задача 4

Розрахувати суму прибутку підприємства, величину акцизного збору, суму податку на додану вартість та відпускну ціну виробника, виходячи з наступного: повна собівартість – 300 грн, норматив рентабельності – 10 %, ставка акцизного збору – 45 %.

Тестові завдання

1. Фізична або юридична особа, яка вчиняє операції або виконує ділові доручення іншої особи (принципала) за його рахунок від його або від свого імені на відносно постійній основі, що не приймає на себе права власності на товар - це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор
- г) комівоажер

2. Посередник, який сприяє здійсненню угод між зацікавленими сторонами – клієнтами. Укладає угоди за дорученням клієнта і його коштом, одержуючи за ці послуги від нього комісійну винагороду. Діє на підставі укладеної з клієнтом угоди (договору), в якій визначаються умови купівлі-продажу, можливі додаткові послуги і розмір винагороди (у відсотках до суми угоди) - це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор
- г) комівояжер

3. Особа, яка купує товар безпосередньо у виробника для подальшого продажу дилеру. Його завдання – поширити товар. Якщо мова йде про великі компанії, робить набагато більші маніпуляції з товаром і каналами його збуту – він їх налагоджує- це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор
- г) комівояжер

4. Збутовий посередник, який за дорученням підприємства не тільки продає, а й доставляє товар покупцю- це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор
- г) комівояжер

5. Вкладає власний капітал під час укладення угоди і діє від свого імені. Їх основна діяльність – це перепродаж цінних паперів, а джерелом доходу є різниця між ціною продажу і ціною купівлі – це:

- а) агент
- б) брокер
- в) дистриб'ютор
- г) дилер.

6. Торговий посередник, який продає і купує товари від свого імені, але за рахунок і за дорученням довірителя (комітента) за обумовлену винагороду (комісію) – це:

- а) комісіонер
- б) дистриб'ютор
- в) торговий маклер
- г) дилер.

7. Особа, що не укладає самостійних угод, а лише вказує на можливість їх здійснення, зводить продавця і покупця – це:

- а) комісіонер
- б) дистриб'ютор
- в) торговий маклер
- г) брокер

8. Спеціаліст із просування товару в торгових точках роздрібної торгівлі. Саме ці фахівці стежать за правильною викладкою товару, враховуючи психологію покупця– це:

- а) комісіонер
- б) дистриб'ютор
- в) торговий маклер
- г) мерчендайзер

Практичне заняття № 3 Порядок отримання вантажів від органів транспорту Організація приймання товарів за кількістю та якістю на товарному складі

***Мета:** знати порядок отримання вантажів від органів транспорту, уміти здійснювати приймання товарів за кількістю та якістю на товарному складі*

Питання для обговорення:

1. У чому суть посередництва як виду підприємницької діяльності.
2. Визначте роль, функції та класифікація оптових посередників.
3. Назвіть види оптових посередників та дайте їх коротку характеристику.
4. У чому полягають особливості здійснення операції щодо продажу товарів за участю дистриб'ютора та дилера?
5. Дайте визначення понять «товарний склад» та «складське господарство». Назвіть роль та функції складів в процесі товарного обігу.
6. Опишіть розміщення товарних складів.
7. Укажіть види складських приміщень, їх взаємозв'язок.
8. У чому суть складського технологічного процесу, назвіть принципи його організації та складові частини?
9. Обґрунтуйте техніко-економічні показники використання складів.

Завдання Ознайомтеся з «Інструкцією про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання за кількістю П-б» і дайте відповіді на наступні питання

1. Обов'язки організації-відправника.
2. Обов'язки підприємства-одержувача при прийманні вантажу від органів транспорту.
3. Які дії підприємства-одержувача у випадках, коли при прийманні вантажу від органів транспорту встановлюються пошкодження або псування вантажу, невідповідність найменування і ваги вантажу або кількості місць даних, зазначених у транспортному документі, а також у всіх інших випадках, коли це передбачено правилами, що діють на транспорті?
4. Як проводиться приймання продукції, що поставляється без тари, у відкритій тарі, а також приймання за вагою брутто і кількістю місць продукції, що поставляється в тарі?
5. У які терміни проводиться приймання продукції?
6. За якими документами здійснюються приймання продукції?
7. Які дії підприємства-одержувача, якщо при прийманні продукції буде виявлена недостача?
8. Що повинно вказуватися у повідомленні про виклик підприємства-відправника?
9. Що повинно бути вказано в акті про недостачу продукції?
10. Які документи додаються до акта приймання, яким встановлюється недостача продукції?
11. Як оформлюється і куди подається претензія у зв'язку з недостачею продукції?

Тестові завдання

1. Виокремлене та спеціально обладнане приміщення (будівля), призначене для здійснення складських операцій – приймання, зберігання, сортування, підготовки до продажу, комплектування партій товарів і відпускання їх споживачам – це:

- а) складське господарство.
- б) складську мережу
- в) склад товарний
- г) оптове підприємство

2. До оперативних приміщень складу (Пскл) не відносять:

- а) камери для розміщення, укладання і зберігання товарів;
- б) комплектувальні,
- в) автомобільні та залізничні платформи (рампи).
- г) приміщення для механізмів та транспортних засобів.

3. Що відносять до допоміжних приміщень (Пдон)

- а) котельні,
- б) приміщення для зберігання порожньої тари, піддонів, контейнерів,
- в) конторські приміщення.
- г) автомобільні та залізничні платформи (рампи).

4. Приміщення, які призначені для господарського та експлуатаційного обслуговування складської будівлі – це:

- а) підсобно-технічні приміщення
- б) оперативні приміщення
- в) адміністративно-побутові приміщення
- г) допоміжні приміщення

5. До якого виду приміщень відноситься диспетчерська ?

- а) підсобно-технічні приміщення
- б) оперативні приміщення**
- в) адміністративно-побутові приміщення
- г) допоміжні приміщення

6. Експедиційна зона (Пексп.) – це

- а) площі, які призначаються для приймання, відпуску товарів, комплектування партій і маршрутів. Вони розташовуються в центральній частині будівлі з боку автомобільної та залізничної рампи й об'єднуються вантажними коридорами.
- б) приміщення, в яких перевіряються кількість та якість товарів, що надходить на склад;
- в) площа, зайнята під стелажми, піддонами, контейнерами, іншим складським устаткуванням, призначеним для зберігання товарів, а також площа, що зайнята проходами та проїздами;
- г) приміщення чи площі, де здійснюється підсортування, фасування, доробка товарів.

7. Вантажна зона – це

- а) площі, які призначаються для приймання, відпуску товарів, комплектування партій і маршрутів. Вони розташовуються в центральній частині будівлі з боку автомобільної та залізничної рампи й об'єднуються вантажними коридорами.
- б) приміщення, в яких перевіряються кількість та якість товарів, що надходить на склад.

в) площа, зайнята під стелажими, піддонами, контейнерами, іншим складським устаткуванням, призначеним для зберігання товарів, а також площа, що зайнята проходами та проїздами.

г) приміщення чи площі, де здійснюється підсортування, фасування, доробка товарів.

8. Яка із перехованих операцій не відноситься до операції з надходження?

а) перевірка цілості пломби (у разі її наявності) та упаковки.

б) укладання товарів на піддони або візки.

в) переміщення сформованих транспортних одиниць в зону зберігання.

г) догляд за товарами.

9. Пропускна спроможність складу (Пс) показує:

а) яка кількість товарів перероблена на складі за одиницю часу,

б) яку максимальну кількість товарів можна одночасно зберігати на складі (в тис.грн або т).

в) відношення корисної площі до загальної площі складу.

Практичне заняття № 4 Аналіз роздрібного товарообороту торговельного підприємства

Мета: освоїти методику аналізу товарообороту торговельного підприємства

Питання для обговорення:

1. Назвіть функції роздрібною торгівлі.

2. За якими ознаками класифікуються торговельні об'єкти?

3. Поняття торговельного підприємства, його ознаки.

4. Дайте визначення поняття торговельної організації, торговельної системи.

5. Значення та завдання товаропостачання роздрібною торговельною мережі.

Методика розв'язування розрахункових задач

Таблиця 7

Основні формули для розв'язання задач

Показник	Формула	Умовні позначення
Товарний баланс	$Z_n + H = T + B + Z_k$	Z_n – запаси товарів на початок періоду, грош.од.; H – надходження товарів протягом періоду, грош. од.; T – обсяг товарообороту за період, грош. од.; B – інше вибуття товарів за період, грош. од.; Z_k – запаси товарів на кінець періоду, грош. од.
Вплив стану товарних запасів на початок періоду, який досліджується ($\Delta T_{\Delta Z_n}$)	$\Delta T_{\Delta Z_n} = Z_{n1} - Z_{n0}$	$Z_{n1,0}$ – запаси товарів на початок відповідного періоду
Вплив обсягу постачання товарів	$\Delta T_{\Delta H} = H_1 - H_0$	$H_{1,0}$ – розмір постачання товарів у відповідному періоді

$(\Delta T_{\Delta H})$		
Вплив зміни розміру іншого вибуття товарів ($\Delta T_{\Delta B}$)	$\Delta T_{\Delta B} = B_1 - B_0$	$B_{1,0}$ – розмір іншого вибуття у відповідному періоді
Вплив стану товарних запасів на кінець періоду, який досліджується ($\Delta T_{\Delta Зк}$)	$\Delta T_{\Delta Зк} = З_{к1} - З_{к0}$	$З_{к1,0}$ – запаси товарів на кінець відповідного періоду
Вплив зміни розміру середніх товарних запасів та швидкості їх обертання ($\Delta T_{\Delta З}$, $\Delta T_{\Delta С}$)	$\Delta T_{\Delta З} = (З_1 - З_0) \times C_0$ $\Delta T_{\Delta С} = (C_1 - C_0) \times З_0$	C_1, C_0 – швидкість обертання товарних запасів на початок і кінець звітного періоду
Вплив зміни забезпеченості робочою силою на динаміку товарообороту ($\Delta T_{\Delta Ч}$)	$\Delta T_{\Delta Ч} = (Ч_1 - Ч_0) \times ПП_0$	$ПП_0$ – продуктивність праці у базовому році, грош. од/чол.; $Ч_1, Ч_0$ – середньооблікова кількість робітників у звітному і базовому роках відповідно, чол.
Вплив зміни ефективності використання робочої сили на динаміку товарообороту ($\Delta T_{\Delta ПП}$)	$\Delta T_{\Delta ПП} = (ПП_1 - ПП_0) \times Ч_0$	$ПП_1$ – продуктивність праці у звітному році, грош. од/чол.
Роздрібна ціна (ціна реалізації товару) ($Ц_p$)	$Ц_p = \frac{C + П + АЗ + ПДВ + Hn(m)}{Hm}$ $Ц_p = Ц_n \times \left(1 + \frac{Hn(m)}{100} \right)$	Hm – торговельна надбавка; $Ц_n$ – ціна придбання (відпуск на ціна виробника чи посередника); $Hn(m)$ – посередницька або торговельна надбавка, %
Сума торговельної надбавки (Hm)	$Hm = \left(\frac{Ц_{пок. без ПДВ} \times P_{тн}}{100} \right)$	$Ц_{пок. без ПДВ}$ – ціна придбання без врахування ПДВ; $P_{тн}$ – прийнятий рівень торговельної надбавки.
Ціна придбання ($Ц_n$)	$Ц_n = Ц_p \times \left(\frac{100 - З}{100} \right)$	$З$ – торговельна або посередницька знижка, %

Приклади розв'язання типових задач

Задача 1

На основі наведених у таблиці 1 даних, які характеризують елементи товарного балансу підприємства роздрібною торгівлю за рік, необхідно:

1. Розрахувати відсутні в таблиці показники.

2. Балансовим методом розрахувати вплив на зміну обсягу реалізації окремих елементів товарного балансу в звітному періоді порівняно з попереднім роком.

3.Зробити висновки.

Таблиця 8

Вихідна інформація, тис. грн

Складові товарного балансу	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
Запаси товарів на початок року	151,8		
Постачання товарів	1819,1	2044,9	
Реалізація товарів			
Вибуття	1,2	1,1	
Запаси товарів на кінець року	148,4	136,2	

Розв'язання

Товарний баланс підприємства можна відобразити наступною формулою:

$$Зп + П = Т + В + Зк$$

Звідси, обсяг реалізації можна визначити:

$$Т = Зп + П - В - Зк;$$

Обсяг реалізації товарів у попередньому році:

$$Тп = 151,8 + 1819,1 - 1,2 - 148,4 = 1821,3 \text{ тис. грн};$$

Запаси товарів на початок звітного року склали: 148,4 тис. грн;

Обсяг реалізації товарів у звітному році складе: $Тзв = 148,4 + 2044,9 - 1,1 - 136,2 = 2056,0$ тис. грн;

Результати розрахунків заносимо в таблицю 2.

Таблиця 9

Товарний баланс підприємства, тис. грн

Складові товарного балансу	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
Запаси товарів на початок року	151,8	148,4	-3,4
Постачання товарів	1819,1	2044,9	+225,8
Реалізація товарів	1821,3	2056,0	+234,7
Вибуття	1,2	1,1	-0,1
Запаси товарів на кінець року	148,4	136,2	-12,2

Зроблені розрахунки показують, що головним чином на сукупне відхилення товарообороту на + 234,7 тис. грн вплинула зміна таких факторів:

- 1) Постачання товарів збільшило товарооборот на 225,8 тис. грн;
- 2) Зниження суми товарних запасів в кінці звітного року збільшило товарооборот на 12,2 тис. грн;
- 3) Зниження товарних запасів на початок року зменшило товарооборот на 3,4 тис. грн;
- 4) Зменшення вибуття на 0,1 тис. грн, відповідно збільшило товарооборот на 0,1 тис. грн;

Загальна зміна товарообороту таким чином дорівнює сумі змін його обсягу за рахунок перелічених факторів:

$$234,7 = 225,8 + 12,2 + 0,1 - 3,4.$$

Задача 2

На основі наведених в таблиці даних виконати наступне завдання:

Розрахувати відсутні в таблиці показники.

Обчислити вплив зміни чисельності персоналу та ефективності його використання на зміну обсягу товарообороту підприємства.

Зробити відповідні висновки.

Таблиця 10

Вихідна інформація

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення
Товарооборот за рік, тис. грн	1821,3	2056,0	
Середньооблікова чисельність, осіб	55	60	
Виробіток на 1 працівника, тис. грн			

Розв'язання

Залежність між обсягом товарообороту, чисельністю та рівнем продуктивності їх праці відображає наступна формула:

$$T = Ч_{\text{ср}} \times B.$$

Розрахунок впливу зміни середньооблікової чисельності та продуктивності праці на динаміку товарообороту підприємства проведено за даними таблиці за допомогою способу різниць.

Таблиця 11

Аналіз впливу зміни трудових факторів на товарооборот торговельного підприємства

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхил.
Товарооборот за рік, тис. грн	1821,3	2056,0	+234,7
Середньооблікова чисельність, осіб	55	60	+5
Виробіток на 1 працівника, тис. грн	33,115	34,267	+1,152

Зміна обсягу товарообороту за рахунок зміни середньооблікової чисельності визначається за формулою:

$$\Delta T_{\text{ДЧ}} = (Ч_1 - Ч_0) \times ПП_0,$$

$$\text{звідси: } (60 - 55) \times 33,115 = 168,46 \text{ тис. грн.}$$

Зміна обсягу товарообороту за рахунок зміни продуктивності праці обчислюється:

$$\Delta T_{\text{ДПП}} = (ПП_1 - ПП_0) \times Ч_0,$$

$$\text{звідси: } (34,267 - 33,115) \times 55 = 66,24 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, за рахунок зростання середньооблікової чисельності на 5 працівників товарооборот даного підприємства збільшився на 168,455 тис. грн. За рахунок росту продуктивності праці на 1,152 тис. грн товарооборот даного підприємства збільшився на 66,24 тис. грн. Разом відхилення товарообороту склало: $168,46 + 66,24 = 234,7$ тис. грн.

Задача 3

Визначити товарооборот, що очікується універмагом у поточному році.

Розрахунки виконати двома методами:

- виходячи з плану товарообороту 4 кварталу поточного року;
- на основі балансового зв'язку показників товарообороту. Товарні залишки на початок 4 кварталу поточного року – 228 тис. грн; товарні залишки, що очікуються на кінець поточного року – 275 тис. грн; надходження товарів, що очікуються в 4 кварталі – 2074 тис. грн; інше вибуття товарів, що пов'язане з втратою їхньої якості – 12 тис. грн.

Проаналізувати виконання плану товарообороту універмагу в поточному році. Зробити висновки.

Таблиця 12

Вихідні дані для розрахунків, тис. грн

Квартал	Поточний рік	
	план	фактично
Перший	1835	1889
Другий	1727	1763,9
Третій	1895	1904,5
Четвертий	1958	
Усього за рік		

Розв'язання

Розрахунок товарообороту, що очікується в 4 кварталі.

1-й метод: товарооборот, що очікується, дорівнює його плановому розміру, тобто 1958 тис. грн, а виконання плану в 4 кварталі становитиме 100% ($1958 : 1958 \times 100$);

2-й метод: формула балансового зв'язку показників товарообороту має вигляд: $Zn + H = P + Zk + B$, тоді P в 4 кварталі дорівнює 2015 тис. грн.

Маючи на увазі, що протягом 9 місяців план постійно виконувався більш, ніж на 100,0%, доцільно прийняти товарооборот, що очікується в 4 кварталі, в розмірі 2015 тис. грн.

Для виконання пункту 2 завдання складемо аналітичну табл. 2.

Висновки з аналізу свідчать, що план товарообороту виконано універмагом на 102,1% та понад планового завдання реалізовано товарів на 157,4 тис. грн. План товарообороту було виконано в усіх періодах, що розглядаються. Але ступінь виконання не однакова. Найнижчий рівень – у третьому кварталі, а саме 100,5%; найвищий – у першому, він дорівнює 103%.

Таблиця 13

Аналіз виконання плану товарообороту універмагом у поточному році, тис. грн

Квартал	Поточний рік		Виконання плану, %	Відхилення від плану
	план	фактично		
Перший	1835	1890	103,0	55
Другий	1727	1763,9	102,1	36,9
Третій	1895	1904,5	100,5	9,5
Четвертий	1958	2015	102,9	57
Усього за рік	7415	7573,4	102,1	158,4

Задача 4

На основі наведених в таблиці даних виконати наступне завдання:

Розрахувати відсутні в таблиці показники.

Обчислити вплив зміни чисельності персоналу, ефективності його використання, кількості робочих днів за рік та тривалості робочого дня на товарообіг підприємства торгівлі.

Зробити відповідні висновки.

Таблиця 14

Вихідна інформація

Показники	План	Факт	Відхилення
Товарооборот за рік, тис. грн	67280	68962	
Середньооблікова чисельність, осіб	889	893	
Середньогодинний виробіток, тис. грн	39,954	40,918	
Кількість робочих днів за рік, днів	231	233	
Тривалість робочого дня, годин	8,2	8,1	

Розв'язання

Залежність між обсягом товарообороту, чисельністю, рівнем продуктивності їх праці, кількістю робочих днів та їх тривалістю відображає наступна модель: $T = Чтон \times B \times Кдн. \times Г,$

Розрахунок впливу зміни різних факторів на динаміку товарообороту підприємства проведено за даними таблиці 1 за допомогою способу ланцюгових підстановок. Результати розрахунку занесені до табл. 2.

Таблиця 15

Аналіз впливу зміни трудових факторів на товарооборот торговельного підприємства

Показник	Розрахунок				
	1	2	3	4	5
Середньооблікова чисельність, осіб	889	893	893	893	893
Кількість робочих днів за рік, днів	231	231	233	233	233
Тривалість робочого дня, годин	8,2	8,2	8,2	8,1	8,1
Середньогодинний виробіток, тис. грн	39,9	39,9	39,9	39,9	40,9
Товарооборот за рік, тис. грн	67280	67583	68168	67337	68962

На перевиконання плану товарообігу на 1682 тис. грн вплинули наступні фактори:

Збільшення чисельності торговельних працівників: $67583 - 67280 = +303$ тис. грн.

Збільшення кількості робочих днів за рік: $68168 - 67583 = +585$ тис. грн.

Зменшення тривалості робочого дня:

$67337 - 68168 = -831$ тис. грн.

Збільшення середньогодинного виробітку одного торговельного працівника: $68962 - 67337 = +1625$ тис. грн.

Разом: $68962 - 67280 = +1682$ тис. грн.

Приклади розв'язання типових задач

Задача 1.

На основі вивчення поточних цін на товар А підприємство роздрібною торгівлі встановлює роздрібну ціну на нього в розмірі 150 грн. За допомогою аналізу виявлено, що рівень витрат на реалізацію товару А, тобто його витратоємність, становитиме 16%. Необхідний рівень рентабельності продажу даного товару – не менш ніж 4%.

Визначити оптимальну закупівельну ціну та середній рівень торговельної надбавки по товару А.

Розв'язання

Торговельна надбавка в підприємствах торгівлі повинна покривати витрати обертання та дати можливість торговельному підприємству одержати прибуток від реалізації даного товару.

Витрати обертання по товару А у відносному виразі становлять 16%, а рентабельність (прибуток у відносному виразі) – 4%.

Рівень торговельної надбавки повинен складати не менше 20% ($16 + 4 = 20$). Сума торговельної надбавки таким чином дорівнює:

$$150 \times 20 / 100 = 30 \text{ грн.}$$

Роздрібна ціна включає ПДВ, який дорівнює: $150 \times 20 / 120 = 25$ грн. Оптимальний розмір закупівельної ціни без

ПДВ дорівнює: $150 - 30 - 25 = 95$ грн.

Середній рівень торговельної надбавки: $30 / 95100 = 31,6\%$.

Задача 2

Собівартість виробу – 480 грн, рентабельність – 30 %, ставка акцизного збору – 35 %, націнка посередника – 25 % ціни виробника, роздрібна ціна виробу – 1824 грн, ПДВ – 20 %, витрати обігу торгівлі на одиницю продукції – 240 грн.

Визначити прибуток у складі торговельної надбавки.

Розв'язання

$$1. \text{ П} = 4800,3 = 144 \text{ грн;}$$

$$2. \text{ Ц}_a = (480 + 144) \times 100 / (100 - 35) = 960 \text{ грн;}$$

$$3. \text{ Ц відп. вир.} = 960 \times 1,2 = 1152 \text{ грн;}$$

$$\text{Н посередника} = 1152 \times 0,25 = 288 \text{ грн;}$$

$$\text{Ц посередника} = 1152 + 288 = 1440 \text{ грн; 6. Надбавка торг.} = 1824 - 1440 = 384 \text{ грн;}$$

$$7. \text{ Прибуток у складі торг. надбавки} = 384 - 240 = 144 \text{ грн.}$$

Задача 3

Собівартість ювелірного виробу становить 1500 грн. Рентабельність одиниці виробу для виробника складає 30 % від собівартості. Ставка акцизного збору 55 %. Ювелірний виріб надходить у роздрібну мережу без посередника. Торговельна надбавка 25 % від відпускної ціни.

Визначити роздрібну ціну ювелірного виробу, а також питому вагу кожного елементу в роздрібній ціні.

Визначити суму та рівень доходу магазину від реалізації ювелірних виробів, якщо за місяць їх реалізується 550 шт.

Розв'язання

Прибуток для виробника розраховується:

$$\text{П}_{\text{вир}} = 1500 \times 0,3 = 450 \text{ грн;}$$

Ціна з акцизом визначається за формулою:

$$\text{Ц}_a = (C + \text{П}): (100 - A) \times 100$$

$$\text{Ц}_a = (1500 + 450) \times 100 / 100 - 55 = 4333,3 \text{ грн;}$$

$$3. \text{ Сума акцизу складе: } A = 4333,3 \times 0,55 = 2383,3 \text{ грн;}$$

$$4. \text{ Сума торговельної надбавки: } \text{Н}_m = 4333,3 \times 0,25 = 1083,3 \text{ грн; 5. Ціна реал. без ПДВ: } 4333,3 \times 1,25 = 5416,7 \text{ грн;}$$

$$6. \text{ Ціна реалізації без ПДВ:}$$

$$1500 + 450 + 2383,3 + 1083,3 = 5416,7 \text{ грн};$$

$$7. \text{ ПДВ} = 5416,7 \times 0,2 = 1083,3 \text{ грн};$$

$$\text{Ціна реалізації з ПДВ: } 5416,7 \times 1,2 = 6499,9 \text{ грн}; (5416,7 + 1083,1 = 6499,9 \text{ грн});$$

Сума доходу магазину:

$$D = 1083,3 \times 550 \times 12 = 7149,78 \text{ тис. грн};$$

Товарооборот магазину:

$$T = 6499,9 \times 550 \times 12 = 42898,02 \text{ тис. грн};$$

Рівень комерційного доходу магазину:

$$7149,78 \times 100 / 42898,02 = 16,7\%;$$

Ціна роздрібна: С – 1500 грн; П – 450 грн; А – 2383,3 грн; Торг. надб. – 1083,3 грн;

ПДВ – 1083,3 грн;

$$\text{Цр.} = 1500 + 450 + 2383,3 + 1083,3 + 1083,3 = 6499,9 \text{ гр}$$

Задачі для розв'язання

Задача 1

За наведеними у таблиці даними про надходження та залишки товарів, необхідно:

Обчислити суму товарообороту за планом і фактично;

Визначити вплив на зміну товарообороту порівняно з планом показників товарного забезпечення;

Проаналізувати обчислені показники.

Таблиця 16

Вихідні дані, тис. грн

Показник	План	Факт
Залишок товарів на початок періоду	20	18
Надходження товарів	2150	2320
Інше вибуття	18	24
Залишок товарів на кінець періоду	27	25

Задача 2

На основі вивчення поточних цін на товар А підприємство роздрібною торгівлі встановлює роздрібну ціну на нього в розмірі 250 грн. За допомогою аналізу виявлено, що рівень витрат на реалізацію товару А, тобто його витратоємність, становитиме 26%. Необхідний рівень рентабельності продажу даного товару – не менш ніж 5%. Визначити оптимальну закупівельну ціну та середній рівень торговельної надбавки по товару А. Задача 2

Підприємство роздрібною торгівлі «Мода» реалізує населенню модні товари. Відділ трикотажу продає за місяць 200 найменувань жіночого одягу (плаття, костюми, таке інше). Витрати на закупівлю даної кількості товарів склали 150,0 тис. грн (ПДВ в ціну закупівлі не включений). Витрати обігу по відділу становлять 25,8 тис. грн на місяць. Засоби масової інформації свідчать, що середній розмір банківського відсотку з депозитних вкладів склався в поточному періоді на рівні 3% на місяць.

Визначити:

1. середню роздрібну ціну одиниці товару, яка забезпечить торговельному підприємству одержання прибутку в розмірі альтернативного доходу;
2. середній розмір рентабельності продажу товарів відділом;

3. середній розмір торговельної надбавки.

Задача 3

Повна собівартість виробництва хутрового пальто складає 410 грн. Рентабельність виробу для виробника – 20 %. Акцизний податок – 60 %. Роздрібний магазин «Пальто» реалізує даний товар із торговельною надбавкою 22 %, причому постачання товарів здійснюється безпосередньо від хутрової фабрики.

Визначити суму та рівень доходу магазину від реалізації хутрового пальто, якщо на місяць їх реалізується 350 шт.

Примітка. Ставка ПДВ згідно з діючим законодавством.

Задача 4

Собівартість виробу – 500 грн, рентабельність – 15 %, ставка акцизного збору – 40 %, націнка посередника – 20% ціни виробника, роздрібна ціна виробу – 2000 грн, ПДВ – 20 %, витрати обігу торгівлі на одиницю продукції – 300 грн. Визначити прибуток у складі торговельної надбавки.

Задача 5

Собівартість виробу – 150 грн, рентабельність – 25 %, роздрібна ціна 750 грн, торговельна надбавка 20 % ціни виробника, ПДВ – 20 %. Визначити ставку акцизного збору (%), за якою в ціні встановлений цей податок.

Тестові завдання

1. Магазины, які пропонують вузький перелік товарів з широким асортиментом у рамках даного переліку: одяг і взуття, прикраси, спортивні товари, меблі, квіти, книги – це

- а) спеціалізовані магазини
- б) універмаги.
- в) супермаркети
- г) виставкові зали

2. Магазины, площа яких складає від 400 до 2,5 тис. м², вони торгують будь-якими товарами і мають у своєму розпорядженні асортимент ходових товарів загального призначення. Основна форма торгівлі – самообслуговування – це:

- а) спеціалізовані магазини
- б) універмаги.
- в) супермаркети
- г) виставкові зали

3. Магазины, які пропонують декілька різновидів товарів (звичайно це одяг, меблі, інші товари для дому). Кожен тип товару продається в своєму відділі, яким управляють фахівці з торгівлі (мерчандайзери). Відносно великі підприємства, що мають нижчі (порівняно із звичайними магазинами) торгові націнки – це:

- а) спеціалізовані магазини
- б) універмаги.
- в) супермаркети
- г) виставкові зали

4. Фірми роздрібної торгівлі, що належать своїм покупцям. Організуються окремими общинами або іншими групами людей, які відчують, що місцеві роздрібні торговці не обслуговують їх на належному рівні (завищені ціни, товари поганої якості). Люди на спільні гроші відкривають власний магазин,

самі вибирають його керівництво і визначають політику роботи – це:

- а) добровільні мережі
- б) роздрібні кооперативи
- в) споживні кооперативи
- г) франчайзингові організації

5. До нестационарних об'єктів торгівлі відносяться:

- а) кіоски, павільйони, ятки, торгові автомати;
- б) палатка, намет, лоток, рундук, стенд тощо;
- в) вагон-магазин, судно-магазин, автомагазин, автофургон, автоцистерна тощо;
- г) корзини, візки тощо.

6. Організаційно відокремлена та економічно самостійна ланка сфери народного господарства, що займається реалізацією продукції або виконує певні роботи чи надає платні послуги – це:

- а) підприємство
- б) торговельне підприємство
- в) корпорація
- г) асоціація

7. Предметом організації торгівлі є:

- а) сфера торгівлі як цілісна соціально-економічна система та складові її організаційної структури.
- б) відносини і зв'язки, що зумовлюють взаємодію внутрішніх елементів системи, а також процеси і дії організуючої спрямованості.

8. Корпорація довільної форми, яка об'єднує декілька різних форм і напрямів роздрібної торгівлі:

- а) корпорація
- б) консорціум
- в) торговельні конгломерати
- г) асоціація

9. Тип магазину, який займає від 10 до 25 тис. м² і об'єднує в собі принципи супермаркету, магазину знижених цін і оптової торгівлі. Асортимент товарів, виходить за рамки товарів, що купуються щоденно, включає меблі, велику та дрібну побутову техніку, одяг і багато іншого

- а) гіпермаркети
- б) універмаги.
- в) супермаркети
- г) виставкові зали

5. До переносних об'єктів торгівлі відносяться:

- а) кіоски, павільйони, ятки, торгові автомати;
- б) палатка, намет, лоток, рундук, стенд тощо;
- в) вагон-магазин, судно-магазин, автомагазин, автофургон, автоцистерна тощо;
- г) корзини, візки тощо.

Мета: уміти розраховувати товарних запасів та обґрунтовувати обсяг товарного забезпечення торговельного підприємства

Питання для обговорення:

1. Основні принципи та вимоги до організації товаропостачання роздрібною торговельною мережі.
2. Форми та методи товаропостачання.
3. Назвіть відмінності централізованого і децентралізованого методів товаропостачання роздрібною торговельною мережі.
4. Опишіть способи використання тари-обладнання в організації товаропостачання роздрібною торговельною мережі.

Методика розв'язування розрахункових задач

Таблиця 17

Основні формули для розв'язання задач

Показник	Формула	Умовні позначення
Рівень товарних запасів у днях обороту ($P_{з\text{ дн}}$)	$P_{\text{дн}} = \frac{З \times Д}{T}$	$З$ – абсолютна величина товарного запасу на конкретну дату; T – товарооборот за той же період; $Д$ – кількість днів у періоді
Час обігу товарів (товарооборотність) у днях ($O_{\text{дн}}$)	$O_{\text{дн}} = \frac{З_{\text{сер}}}{T^O}$	$ТЗ$ – сума середніх товарних запасів за період; T^O – середньоденний товарооборот за той же час
Швидкість обігу товарів (товарооборотність) у кількості оборотів (K_O)	$K_O = \frac{T}{O_{\text{дн}}}$ Або $K = \frac{Д}{O_{\text{дн}}}$	T – товарооборот за певний період; $Д$ – кількість днів у періоді; $O_{\text{дн}}$ – товаро- оборотність у днях
Економія (або додаткова потреба в оборотних коштах) у зв'язку з прискоренням (або уповільненням) товарооборотності $E(\Pi_{\phi})$	$E(\Pi_{\phi}) = (O_{\text{дн}}^{\phi} - O_{\text{дн}}^B) \times \frac{T_{\text{с}} \phi}{Д}$	$O_{\text{дн}}^{\phi}$, $O_{\text{дн}}^B$ – товаро- оборотність у днях, відповідно, фактична та базова; $T_{\text{с}}^{\phi}$ – фактичний товарооборот за собівартістю; $Д$ – кількість днів у періоді
Представницький асортиментний набір, днів (ЗАС)	$\text{ЗАС} = \sum_{i=1}^k m_i \frac{Ц_i}{T}$	$Ц_i$ – середня ціна різновидів товарів i – тої групи T^O – середньоденна реалізація товарів i – тої групи; k – кількість товарних груп
запас поточного поповнення i –го товару, днів (ЗПП)	$\text{ЗПП} = \frac{t}{2k}$	t – інтервал між черговими партіями завозу товарів, днів;

	$k = \frac{n}{m}$	k – коефіцієнт комплектності поставок; n – кількість різновидів товару, що надходять в середньому в одній партії товарів; m – кількість різновидів товарів, які повинні бути присутні в асортименті магазину даного типу
страховий запас, днів (ЗСТ)	$Z_{СТ} = 2 \sqrt{Z_{ПП}}$	$Z_{ПП}$ – запас поточного поповнення, днів
Загальний норматив товарних запасів у днях (H_d)	$H_d = Z_{ac} + Z_{op} + Z_{np} + Z_{nn} + Z_{ct}$	Z_{op} – запас на одно- денну реалізацію (= 1 день); Z_{np} – запас на час прийому та підготовки товарів до продажу, днів
Норматив поточних запасів у сумі (H_c)	$H_c = H_d \times \frac{T_{ПЛ}}{D}$	$T_{ПЛ}$ – товарооборот на плановий період; D – кількість днів в плановому періоді
Плановий обсяг надходження товарів на підприємство (у роздрібних цінах) (H)	$H = T_{ПЛ} + Z_k - Z_n + B$	$T_{ПЛ}$ – плановий обсяг товарообороту; Z_n – фактична сума товарних запасів на початок планового періоду; Z_k – планова сума товарних запасів на кінець періоду;

Приклади розв'язання типових задач

Задача 1

Розрахувати час та швидкість обертання товарів по підприємству роздрібною торгівлі на основі звітних даних за квартал. Порівняйте фактичну та нормативну товарооборотність, зробіть висновки.

Фактичний товарообіг – 62 тис. грн. Запаси товарів:

На 1.01. – 21,5 тис. грн;

На 1.02. – 24,45 тис. грн;

На 1.03. – 22,0 тис. грн;

На 1.04. – 23,8 тис. грн.

Норматив товарооборотності – 30 днів.

Розв'язання

Спочатку розрахуємо середній запас товарів за період. Для цього використаємо формулу середньої хронологічної:

$$TЗ = (21,5 / 2 + 24,4 + 22 + 23,8 / 2) / 3 = 23 \text{ тис. грн.}$$

Час обертання — товарів або товарооборотність днів розраховується за формулою: $T/\text{об (дн) фактично} = TЗ / T_{cp} = 23 / 90 = 33$ дні.

Швидкість обертання товарів розраховується за формулою:

$$T/\text{об (дн) фактично} = 90 \text{ дн} / 33 = 2,7 \text{ об.}$$

Норматив товарооборотності в кількості обертань розрахуємо за формулою:

$$T/\text{об (дн) норматив} = 90 / 30 = 3 \text{ об.}$$

Висновок. Фактичний час обертання товарів вищий за норму на 3 дні (33 – 30), тобто замість 3 обертів середнього запасу впродовж кварталу, фактично маємо 2,7 обороти. Це свідчить про уповільнення товарооборотності запасів відволікання

обігових коштів у товарні запаси, що може негативно вплинути на фінансовий стан підприємства.

Задача 2

Розрахувати товарні запаси на кінець поточного року і визначити їхню відповідність нормативу.

Дані для розрахунків:

1. Фактичні запаси на 1.10 поточного року – 49 тис. грн;
2. Очікуване постачання товарів в 4 кварталі поточного року – 93 тис.грн;
3. Очікуваний товарообіг за 4 квартал поточного року – 98,8 тис. грн;
4. Норматив товарних запасів на кінець поточного року – 47 днів.

Розв'язання

По-перше, необхідно визначити очікувані товарні запаси на кінець поточного року за допомогою формули балансового взаємозв'язку:

$$Зн + П = Р + Зк;$$

$$Зк = Зн + П - Р = 49 + 93 - 98,8 = 43,2 \text{ тис. грн.}$$

По-друге, через те, що норматив товарних запасів маємо у днях обігу, необхідно очікувані запаси виразити також у днях обігу.

Для цього використовуємо формулу: $З_{дн.} = \sum Зк / Тсд$;

де Тсд – середньоденний обіг; тоді: $З_{дн.} = 43,2 / (98,8 : 90) = 39 \text{ дн.}$

Висновок. Очікувані товарні запаси на кінець поточного року дорівнюють 39 дням, що нижче за норматив на 8 днів (47 – 39). Такий стан товарних запасів можна вважати незадовільним, бо наслідком можуть бути перебої в реалізації товарів і незадоволення попиту споживачів.

Задача 3

Розрахувати норматив товарних запасів з жіночого одягу в днях та в сумі виходячи із наступних даних:

запас товарів у торговому залі	3 дні;
інтервал між надходженням двох чергових парті	5 днів;
коефіцієнт комплектності поставок	0,2; час на прийомку, підготовку
товарів до продаж	2 дні;
гарантійний запас у % до торгового запасу	50;
середній товарообіг за день	10 тис. грн.

Розв'язання

Норматив товарних запасів з жіночого одягу визначимо за допомогою методу техніко-економічних розрахунків. Суть методу полягає в тому, що загальний товарний запас по групі визначається за елементами запасу. Запас товарів у торговому залі складається з запасу у вигляді представницького асортиментного набору та запасу товару на одноденну реалізацію. Виходячи з умови задачі ця частина запасу дорівнює 3 дням. До робочого запасу входить також час перебування товару у процесі прийомки та підготовки до реалізації, тоді робочий запас становитиме 5 днів.

Наступний елемент товарного запасу – запас поточного поповнення. Він розраховується за формулою:

$$З_{пн.} = \frac{I}{(2k)},$$

де I – інтервал між надходженням двох чергових партій товару;

k – коефіцієнт комплексності поставок

Тоді, $Z_{п.п} = 5 / (2 \times 0,2) = 12,5$ днів

Торговий запас складається з робочого запасу та запасу поточного поповнення. Він становитиме: $5 + 12,5 = 17,5$ днів.

Гарантійний або страховий запас дорівнює $17,5 \cdot 0,5 = 8,75$ днів. Увесь товарний запас, визначений у днях, становитиме:

$17,5 + 8,75 = 26,25$ днів. Товарний запас у грошовому визначенні, тобто у сумі становитиме: $26,25 \cdot 10 = 262,5$ тис. грн.

Задача 4

Розрахувати норматив товарних запасів у днях і в сумі із взуття по магазину MONARCH на квартал, виходячи з наступних даних:

план товарообігу – 1800 тис. грн;

кількість асортиментних різновидів взуття у торговому залі – 150 од.;

середня ціна 1 пари – 200 грн;

середня кількість різновидів взуття, що надходить з 1

партією – 45 од

інтервал між завозом двох партій товару – 15 дн.;

час на приймання, розвантаження, перевірку і підготовку товарів до продажу – 2 дн.;

Страховий запас визначити самостійно.

Розв'язання

$TO_{одн} = 1800 / 90 = 20$ тис. грн;

$Z_{пред} = 150 \times 200 / 20000 = 1,5$ днів; $Z_{роб} = Z_{пред} + Z_{одн} - Z_{підг}$;

$Z_p = 1,5 + 1 + 2 = 4,5$ днів;

Коефіцієнт комплексності поставок (K): $K = 45 / 150 = 0,3$;

$Z_{т.п} = 15 / 2 \times K = 15 / 2 \times 0,3 = 15 / 0,6 = 25$ днів;

$Z_{торг} = 4,5 + 25 = 29,5$ дн.

Страховий запас = $2 \times \sqrt{Z_{т.п.}} = 2 \times \sqrt{25} = 10$ днів;

Норматив товарних запасів у днях = $4,5 + 25 + 10 = 39,5$ днів; Норматив товарних запасів у сумі = $39,5 \cdot 20,000 = 790,0$ грн.

Задача 5

Визначити план надходження товарів до магазину на плановий рік, виходячи із наступних даних:

Очікуваний товарообіг поточного року 2200 тис. грн;

В плановому році передбачається, що товарообіг зросте на 4 %;

Норматив товарних запасів на 4 квартал планового року – 25 днів;

Питома вага 4 кварталу в обсягу планового року складе – 26 %;

Очікувані запаси на початок планового року – 950 тис. грн;

Природні втрати товарів планується у розмірі – 0,2 % від річного обсягу товарообігу.

Розв'язання

Розрахуємо суму товарообігу в плановому році: $TO = 2200 \cdot 1,04 = 2288$ тис. грн;

Розрахуємо товарообіг 4 кварталу, якщо питома вага

4 кварталу в обігу планового року складає 26%:

$TO_{4кв} = 2288 \cdot 0,26 = 594,88$ тис. грн;

Знайдемо норматив ТЗ на 4 кв. планового року у сумі (записи на кінець періоду) за формулою:

$$Зк = ТО \text{ кв} : 90 = 594,88 : 90 = 165,24 \text{ тис. грн}$$

Розрахуємо інші вибуття товарів, якщо природні втрати товарів планується у розмірі 0,2% річного обсягу товарообігу:

$$В = 2288 \times 0,002 = 4,6 \text{ тис. грн};$$

Визначаємо план надходження товарів на плановий рік: $H = P + B + 3k - 3п$

$$H = 2288 + 4,6 + 165,24 - 950 = 1507,84 \text{ тис. грн.}$$

Задача 6

Скласти розрахунок товарного забезпечення плану товарообігу для магазину роздрібною торгівлі на 4-й квартал планового року.

Таблиця 18

Дані для розрахунків, тис. грн

Найменування	Залишки на початок року	План продажу 4 кв.	Природні втрати		Запаси на кінець року		Надходження товарів
			сума	%	сума	дні	
М'ясо та птиця	70	900		0,5		5	
Масло селянське	230	928		0,5		14	
Цукор	230	620		0,2		19	
Кондитерські вироби	200	296		0,3		25	
Інші товари	380	1800		0,25		15	
Разом							

Розв'язання

Таблиця 19

Розрахунок товарного забезпечення плану товарообігу на 4-й квартал планового року, тис. грн

Найменування	Залишки на початок року	План продажу 4 кв.	Природні втрати		Запаси на кінець року		Надходження товарів
			сума	%	сума	дні	
М'ясо та птиця	70	900	4,5	0,5	50	5	884,5
Масло селян.	230	928	4,64	0,5	144,4	14	847,04
Цукор	230	620	1,24	0,2	130,9	19	522,14
Конд. вироби	200	296	0,88	0,3	82,2	25	179,09
Інші товари	380	1800	4,50	0,25	300	15	1724,5
Разом	1110	4544	15,76	–	707,5	–	4157,3

Природні втрати в сумі (В) = План продажу в 4 кв. ×
Природні втрати у %;

$$Зк \text{ в сумі} = ТО_{\text{одн.}} \times Зк \text{ в днях} = \frac{ТО_{\text{кв}}}{90} \times Зк \text{ в днях};$$

Надходження товарів (Н) Розраховується по формулі: $H = P + B + 3k - 3п$,
де Р – план продаж в 4 кв.;

- В – природні втрати в сумі;
 Зк – запаси на кінець року в сумі;
 Зн – запаси на початок року.

Задачі для розв'язання

Задача 1 Завдання:

- Визначити фактичні середньо квартальні запаси за товарними групами та в цілому в магазині;
 Розрахувати час та швидкість обертання товарів (за планом та фактично);
 Зробити висновки.

Дані про роздрібний товарообіг та товарні запаси поточної реалізації магазину наведено в таблиці.

Таблиця 20

Дані про роздрібний товарообіг та товарні запаси поточної реалізації магазину,
 тис. грн

Товарна група, товар	Роздрібний товарообіг за квартал		Товарні запаси II кварталу				
	план	факт	норматив на II кв.	фактично на			
				1.04	1.05	1.06	1.07
Масло тваринне, рослинне	162	178,2	36	34,6	41,3	37,8	37,6
Цукор, конд. вир.	243	216	121,5	132,7	128,4	125,3	122,5
Інші товари	405	423	270	271,5	264	259,6	252,1
Разом	810	817,2	427,5	438,8	433,7	422,7	412,2

Задача 2

Необхідно:

- Розрахувати час та швидкість обіговості товарів;
 Визначити ступінь виконання плану товарообігу наведених у таблиці та обчислених показників;
 Обчислити вплив на перевиконання плану товарообігу наявності та ефективності використання товарних запасів;
 Розрахувати суму додатково вивільнених або додатково залучених засобів у наслідок прискорення (сповільнення) оборотності;
 Зробити висновки.

Дані про товарообіг та товарні запаси магазину «Зелений бор» за квартал наведено в таблиці.

Таблиця 21

Товарообіг та товарні запаси магазину «Зелений бор» за квартал, тис. грн

Показник	План	Факт
Товарообіг	450,0	500,0
Середні товарні запаси	90,0	110,0

Задача 3

Скласти план товарних запасів по оптовому підприємству з групи «шкіряне взуття» в сумі та в днях на підставі даних економічної та комерційної служб підприємства. Під час розрахунків взяти до уваги, що фірма має демонстраційний

зал та офіс в центрі міста.

План обігу оптової фірми на рік – 3383 тис.грн, в тому числі складський обіг займає 80%. Питома вага обігу 4 кварталу становить 26,5% від загального складського обігу.

Кількість асортиментних різновидів взуття – 304, середня ціна, по якій товар надходить до оптової фірми становить 100 грн. Націнка фірми складає 25%.

Час на прийомку, підготовку до відвантаження та продажу – 2 дні.

Кількість надходження взуття від постачальників на рік – 120.

Середня кількість різновидів 1 партії, що не повторюються – 38.

Товарні запаси в дорозі – 4 дні.

Страховий запас визначити на підставі формули.

Яка кількість поставок задовольнить потребу в товарних запасах, якщо однією партією буде надходити 88 різновидів взуття.

Задача 4

Дані розподілення та постачання товарів структурним підрозділам ВАТ «Універмаг Центральний» наведено в таблиці.

Завдання:

Обчислити обсяг постачання товарів у цілому за кожним кварталом та за окремими структурними підрозділами за рік щоквартально;

Знайти відхилення від плану та ступінь виконання плану постачання товарів окремими підрозділами в цілому за рік;;

Зробити висновки.

Таблиця 22

Дані про постачання товарів за рік, тис. грн

Структурний підрозділ	План	Фактично поставлено				
		за рік	у тому числі за квартали, %			
			I	II	III	IV
ТОВ «Бріг»	250	255	23	23	26	28
ЗАО «Фінансист»	240	260	26	24	23	27
ТОВ «Універмаг»	320	310	25	29	22	24
ЗАО «Слобожанка»	3550	3600	26	24	29	21
Разом	4660	4725				

Тестові завдання

1. Який принцип товаропостачання полягає в регулярному завезенні товарів у пункти продажу в кількості та асортименті, які унеможливають перебої в торгівлі ними?

- а) принцип плановості
- б) принцип безперебійності
- в) принцип оперативності
- г) принцип технологічності

2. Який принцип товаропостачання передбачає завезення товарів у роздрібну торговельну мережу з періодичністю, яка відповідає динаміці роздрібного продажу товарів, його сезонних та інших коливань?

- а) принцип плановості
- б) принцип безперебійності
- в) принцип оперативності
- г) принцип технологічності

3. Укажіть правильну послідовність процесу приймання всіх товарів (1- перевірка кількості місць, стану тари й упаковки; 3 - перевірка маси брутто; 2 - розкривання тари; 3 - перевірка маси брутто; 4 - документальне оформлення результатів приймання; 5 - перевірка якості товарів; 6 - перевірка відповідності найменування товарів і маркування даним супровідних документів; 7 - ознайомлення з транспортними і супровідними документами і перевірка правильності їх оформлення)

- а) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
- б) 7, 6, 1, 3, 2, 5, 4
- в) 5, 6, 7, 1, 2, 3, 4
- г) 1, 3, 5, 7, 2, 4, 6.

4. Засіб або комплекс засобів, які забезпечують захист товарів від пошкоджень та втрат, а довкілля – від забруднень, і полегшують процес обігу товарів – це:

- а) упаковка
- б) тара
- в) споживча тара
- г) транспортна тара

5. Функціонально самостійний виріб, який містить раціональний за обсягом використання споживчий запас, забезпечує безпосередній захист його кількості та якості протягом необхідного часу і становить єдину з запасом товару вартість – це:

- а) упаковка
- б) тара
- в) споживча тара
- г) транспортна тара

6. Промисловий виріб, призначений для упакування, зберігання, транспортування і реалізації товарів у сфері обігу, який запобігає їх пошкодженням та псуванню лід час перевезення, виконання навантажувально-розвантажувальних робіт, складування та зберігання. Тара є елементом або різновидом упаковки. Упакування деяких видів товарів може здійснюватись як у тару, так і без неї, за допомогою використання допоміжних пакувальних засобів або пакувальних матеріалів, які виконують функції упаковок – це:

- а) упаковка
- б) тара
- в) споживча тара
- г) транспортна тара

7. Самостійна транспортна одиниця, в яку затарюють різноманітні товари, упакувані або не упакувані в споживчу тару – це:

- а) упаковка

- б) тара-обладнання
- в) багатооборотна тара
- г) транспортна тара

8. Яка тара є багатооборотною і підлягає обов'язковому поверненню ?

- а) картонна
- б) дерев'яна
- в) паперова
- г) скляна

9 Максимальна маса продукції, яка може упаковуватися в паперовий мішок:

- а) 100 кг
- б) 50 кг.
- в) 25 кг
- г) 10 кг

10. Який вид тари застосовується для певних лікєро-горілчаних виробів, парфумерно-косметичної продукції, деяких кислот?

- а) скляна
- б) полімерна
- в) комбінована
- г) керамічна

Практичне заняття № 6 Аналіз майнових і фінансових ресурсів торговельного підприємства

Мета: навчитись аналізувати майнові і фінансові ресурси торговельного підприємства

Питання для обговорення:

1. Сутність та зміст торгово-технологічного процесу в магазині.
2. Назвіть фактори, що впливають на зміст торгово-технологічного процесу в магазині.
3. Які принципи організації торгово-технологічного процесу в магазині?
4. Організація продажу товарів за різними формами та методами. Методи активізації роздрібного продажу товарів

Методика розв'язування розрахункових задач

Таблиця 23

Основні формули для розв'язання задач

Показник	Формула	Умовні позначення
Фондовіддача ($\Phi_{ВІД}$)	$\Phi_{ВІД} = \frac{T}{ОФсер}$	$ОФсер$ – середньорічна вартість основних фондів, що використовуються; T – обсяг товарообороту
Фондомісткість (Φ_M)	$\Phi_M = \frac{ОФсер}{T}$	
Фондооснащеність ($\Phi_{Осн}$)	$\Phi_{Осн} = \frac{ОФсер}{Ч}$	$Ч$ – середньооблікова чисельність персоналу підприємства

Фондо-озброєність (Φ_0)	$\Phi_0 = \frac{O\Phi_a}{Ч_{топ}}$	$O\Phi_a$ – середньорічна вартість активної частини основних фондів; $Ч_{топ}$ – середньо облікова чисельність торговельно-оперативного персоналу
Рентабельність (прибутковість) основних фондів (P_{OF})	$P = \frac{\Pi_{OF}}{O\Phi}$	Π – прибуток підприємства за період
Товаровіддача торговельної площі (TB)	$TB = \frac{T}{S_t}$	S_t – обсяг торговельної площі
Віддача складської площі ($B_{СК}$)	$B_{СК} = \frac{T_{СК}}{S_c}$	$T_{СК}$ – обсяг складського товарообороту; S_c – обсяг складської площі
Товарооборот на 1 м торговельної площі магазину	$T_m = \frac{T}{K}$	T – обсяг товарообороту магазину; K – розмір торговельної площі магазину

Приклади розв'язання типових задач

Задача 1

За даними табл. 1 проаналізувати ефективність використання основних фондів підприємства роздрібною торгівлі за звітний та поточний роки.

Таблиця 24

Вихідна інформація

Показник	Звітний рік	Поточний рік
Товарооборот, тис. грн	4290	4560
Прибуток, тис. грн	152,0	178,5
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	22	23
у т. ч. торгово-оперативний персонал, осіб	16	17
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	689,8	698,1
у т. ч. активна частина основних фондів, тис. грн	237,6	242,9
Загальна площа магазину, м ²	200	200
у т. ч. торговельна площа, м ²	115	115

Для цього необхідно визначити загальноекономічні показники ефективності та галузеві показники ефективності, що відображають її особливості. За матеріалами аналізу написати пояснювальну записку.

Розв'язання

Загальноекономічними показниками ефективності використання основних фондів підприємства є: фондівіддача, фондомісткість, фондооснащеність, фондоозброєність, рентабельність використання основних фондів, рівень активної частини основних фондів.

Галузевими показниками ефективності використання основних фондів в торгівлі є: питома вага торговельної площі в загальній площі підприємства торгівлі, товарооборот на 1 кв. м торговельної площі.

Результати розрахунку означених показників наведено у таблиці 25.

Таблиця 25

Показники ефективності використання основних фондів підприємства роздрібною торгівлі

Показник	Звіт. рік	Поточ. рік	Темп росту, %
Загальноекономічні показники ефективності використання основних фондів:			
Фондовіддача основних фондів, грн / грн	6,22	6,53	105,0
Фондомісткість основних фондів, грн / грн	0,16	0,15	95,2
Фондооснащеність праці, тис. грн / чол.	31,35	30,35	96,8
Фондоозброєність праці, тис. грн / чол.	14,85	14,29	96,2
Рентабельність основних фондів, грн / грн	0,22	0,26	116,0
Інтегральний показник ефективності використання основних фондів		1,104	-
Рівень активної частини основних фондів, %	34,4	34,8	+0,4
Галузеві показники ефективності використання основних фондів:			
Питома вага торговельної площі, %	57,5	57,5	-
Товарооборот на 1 кв. м торговельної площі, тис. грн / кв. м	37,3	39,7	106,3

Висновки. Розрахунок загальноекономічних і галузевих показників засвідчив у цілому збільшення ефективності використання основних фондів підприємства роздрібною торгівлі. Про це свідчить, насамперед, зростання фондовіддачі з 6,22 до 6,53 грн отриманого обсягу товарообороту на 1 грн вартості основних фондів підприємства. Коефіцієнт рентабельності використання показує, що у поточному році у порівнянні зі звітним з 1 гривні середньорічної вартості основних фондів було отримано на 0,04 грн прибутку більше. З одного метра квадратного торговельної площі у звітному році було отримано 37,3 тис. грн товарообороту, а у поточному році – на 6,3 % більше, що позитивно оцінює ефективність використання торговельної площі підприємств роздрібною торгівлі. У той же час відбулося зменшення рівня забезпеченості робітників підприємства основними фондами. Так, у поточному році на 1 працівника припадало 30,35 тис. грн. середньорічної вартості основних фондів, що менше звітного значення на 3,2 %. А на одного робітника торговельно-оперативного персоналу у звітному році припадало 14,29 тис. грн вартості активної частини основних фондів, що менше значення звітного періоду на 3,2 %. Тобто оснащеність основними фондами робітників торговельно-оперативного персоналу зменшується більшими темпами, ніж оснащеність у цілому по підприємству торгівлі. Наявна динаміка показників викликана більшими темпами зростання чисельності працівників у порівнянні з темпами зростання вартості основних фондів за досліджуваний період.

Про підвищення ефективності використання основних фондів свідчить також зростання питомої ваги активної їх частини – з 34,4% до 34,8%, викликане їх більш швидшим приростом на підприємстві. Частка торговельної площі у загальній площі підприємства торгівлі залишилася незмінною – 57,5%.

Задача 2

На підставі вихідних даних визначити: коефіцієнти оборотності активів, оборотності оборотних активів, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності реалізації продукції:

Таблиця 26

Вихідна інформація щодо основних результатів діяльності підприємства, тис. грн

Показники	Попередній період	Звітний період
Обсяг реалізації	5842,7	6120,0
Прибуток	720,5	850,3
Середній розмір активів	4231,5	4165,7
Середній розмір оборотних активів	2301,6	2295,5
Середній розмір власного капіталу	3210,0	3210,0

Розв'язання

Таблиця 27

Аналіз показників оборотності та рентабельності

Показники	Попередній період	Звітний період	Відхилення (+; -)
Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{5842,7}{4231,5} = 1,38$	$\frac{6120,0}{4165,7} = 1,47$	+0,09
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$\frac{5842,7}{2301,6} = 2,54$	$\frac{6120,0}{2295,5} = 2,67$	+0,13
Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{720,5}{4231,5} = 0,17$	$\frac{850,3}{4165,7} = 0,20$	+0,03
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{720,5}{3210,0} = 0,22$	$\frac{850,3}{3210,0} = 0,26$	+0,04
Коефіцієнт рентабельності реалізації продукції	$\frac{720,5}{5842,7} = 0,123$	$\frac{850,3}{6120,0} = 0,139$	+0,016

Задачі для розв'язання

Задача 1

За даними таблиці проаналізувати ефективність використання основних фондів підприємства ресторанного господарства за звітний та поточний роки.

Таблиця 28

Вихідна інформація

Показник	Звітний рік	Поточний рік
Товарооборот, тис. грн	4000,0	4290,0
у т.ч. з продукції власного виробництва, %	63,0	65,3
Прибуток, тис. грн	199,1	228,7
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	28	30
у т. ч. працівники виробництва, осіб	18	19
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	584,3	592,2

у т. ч. активна частина основних фондів, %	55	54,7
Загальна площа підприємства, м ²	195	195
у т. ч. площа торговельного залу, м ²	100	100
Кількість посадочних місць, місць	45	45

Задача 2

На підставі вихідних даних визначити: коефіцієнти оборотності активів, оборотності оборотних активів, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності реалізації продукції.

Таблиця 29

Вихідна інформація щодо основних результатів діяльності підприємства

Показники	Попередній період	Звітний період
Обсяг реалізації, тис. грн	41500	41980
Прибуток, тис. грн	5430	5290
Середній розмір активів, тис. грн	4680	4926
Середній розмір оборотних активів, тис. грн	3050	3244
Середній розмір власного капіталу, тис. грн	2850	2850

Задача 3

За даними статистичної звітності про рух основних фондів підприємства роздрібною торгівлі має місце наступна інформація (табл.).

Таблиця 30

Вихідна інформація (грн)

Вид основних фондів	Балансова вартість на 01.01.2013 р.	Введено фондів за рік	Вибуло фондів за рік	Балансова вартість на 01.01.2014 р.
Автомобільний транспорт	79830	–	10000 (1.07.09)	
ПЕОМ та інші інформаційні системи	18040	5000 (1.04.09)	–	
Будівля	347800	–	–	
Торгово-технологічне устаткування	45020	7200 (1.04.09)	3150 (1.04.09)	
Офісне обладнання	15000	2800 (1.10.09)	1000 (1.04.09)	
Електронне контрольно-касове обладнання	9560	–	–	
Разом				

Використовуючи наведену інформацію визначити:

Балансову вартість основних фондів на кінець року;

Середньорічну вартість основних фондів;

Показники ефективності використання основних фондів.

Довідка. Товарооборот підприємств за 2018 р. становив 2050 тис. грн; за 2019 р. становив 2128,2 тис. грн; прибуток, відповідно, – 180,9 тис. грн та 195,7 тис. грн.

Задача 4

За даними табл. проаналізувати ефективність використання основних фондів підприємства роздрібною торгівлі за звітний та поточний роки. Для цього необхідно визначити загальноекономічні показники ефективності та галузеві показники

ефективності, що відображають її особливості.

Розрахувати обсяг товарообороту, додатково отриманий за рахунок зростання фондівіддачі основних фондів.

За матеріалами аналізу написати пояснювальну записку.

Таблиця 31

Вихідна інформація

Показник	Звітний рік	Поточний рік
Товарооборот, тис. грн	2568	2931
Прибуток, тис. грн	73,0	91,5
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	15	17
у т. ч. торгово-оперативний персонал, осіб	11	12
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	253,2	295,4
у т. ч. активна частина основних фондів, тис. грн	67,8	79,6
Загальна площа магазину, м ²	156	159
у т. ч. торговельна площа, м ²	94	94

Для цього необхідно визначити загальноекономічні та галузеві показники ефективності. Необхідно також визначити розмір відносної економії капітальних вкладень, зумовлений зростанням фондівіддачі.

За матеріалами аналізу написати пояснювальну записку.

Тестові завдання

1. Який принцип товаропостачання полягає в регуляному завезенні товарів у пункти продажу в кількості та асортименті, які унеможливають перебої в торгівлі ними?

- а) принцип плановості
- б) принцип безперебійності
- в) принцип оперативності
- г) принцип технологічності

2. Який принцип товаропостачання передбачає завезення товарів у роздрібну торговельну мережу з періодичністю, яка відповідає динаміці роздрібного продажу товарів, його сезонних та інших коливань?

- а) принцип плановості
- б) принцип безперебійності
- в) принцип оперативності
- г) принцип технологічності

3. Укажіть правильну послідовність процесу приймання всіх товарів (1- перевірка кількості місць, стану тари й упаковки; 3 - перевірка маси брутто; 2 - розкривання тари; 3 - перевірка маси брутто; 4 - документальне оформлення результатів приймання; 5 - перевірка якості товарів; 6 - перевірка відповідності найменування товарів і маркування даним супровідних документів; 7 - ознайомлення з транспортними і супровідними документами і перевірка правильності їх оформлення)

- а) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
- б) 7, 6, 1, 3, 2, 5, 4
- в) 5, 6, 7, 1, 2, 3, 4

г) 1, 5, 7, 2, 4, 6.

4. Засіб або комплекс засобів, які забезпечують захист товарів від пошкоджень та втрат, а довкілля – від забруднень, і полегшують процес обігу товарів – це:

- а) упаковка
- б) тара
- в) споживча тара
- г) транспортна тара

5. Функціонально самостійний виріб, який містить раціональний за обсягом використання споживчий запас, забезпечує безпосередній захист його кількості та якості протягом необхідного часу і становить єдину з запасом товару вартість – це:

- а) упаковка
- б) тара
- в) споживча тара
- г) транспортна тара

6. Промисловий виріб, призначений для упакування, зберігання, транспортування і реалізації товарів у сфері обігу, який запобігає їх пошкодженням та псуванню лід час перевезення, виконання навантажувально-розвантажувальних робіт, складування та зберігання. Тара є елементом або різновидом упаковки. Упакування деяких видів товарів може здійснюватись як у тару, так і без неї, за допомогою використання допоміжних пакувальних засобів або пакувальних матеріалів, які виконують функції упаковок – це:

- а) упаковка
- б) тара
- в) споживча тара
- г) транспортна тара

7. Самостійна транспортна одиниця, в яку затарюють різноманітні товари, упаковані або не упаковані в споживчу тару – це:

- а) упаковка
- б) тара-обладнання
- в) багатооборотна тара
- г) транспортна тара

8. Яка тара є багатооборотною і підлягає обов'язковому поверненню ?

- а) картонна
- б) дерев'яна
- в) паперова
- г) скляна

9 Максимальна маса продукції, яка може упакуватися в паперовий мішок:

- а) 100 кг
- б) 50 кг.
- в) 25 кг
- г) 10 кг

10. Який вид тари застосовується для певних лікєро-горілочаних виробів, парфумерно-косметичної продукції, деяких кислот?

- а) скляна
- б) полімерна

- в) комбінована
г) керамічна

Практичне заняття № 7 Оцінка витрат, доходів і фінансових результатів підприємства

Мета: уміти здійснювати оцінку витрат, доходів і фінансових результатів підприємства

Питання для обговорення:

1. Система торговельного обслуговування, її сутність, зміст та принципи організації.
2. Норми та правила торговельного обслуговування населення, їх зміст.
3. Правила продажу продовольчих та непродовольчих товарів.
4. Психологічні аспекти торговельного обслуговування.

Методика розв'язування розрахункових задач

Таблиця 31

Основні формули для розв'язання задач

Показник	Формула	Умовні позначення
Рівень поточних витрат у роздрібному торговельному підприємстві ($P^{P\epsilon n}$)	$P^{P\epsilon n} = \frac{ПВ}{Трозд} \times 100$	$ПВ$ – поточні витрати; $Трозд$ – обсяг роздрібного товарообороту
Рівень поточних витрат в оптових підприємствах (P^O) $ВП$	$P^O = \frac{ПВ}{ВП} \times 100$	$Топт$ – обсяг оптового обороту з участю в розрахунках
Рівень комерційного доходу для роздрібно торгівлі ($P_{ДХр}$)	$P_{ДХр} = \frac{КДР \times 100}{РТ}$	$КДр$ – сума комерційного доходу роздрібно торгівлі; $РТ$ – роздрібний товарооборот
Рівень комерційного доходу для оптової торгівлі ($P_{ДХоп}$)	$P_{ДХоп} = \frac{КДоп \times 100}{ОТур}$	$КДоп$ – обсяг комерційного доходу оптової торгівлі; $ОТур$ – оптовий товарооборот з участю в розрахунках
Торговельна маржа ($P_{ТМ}$) $Оз$	$P_{ТМ} = \frac{ТН}{Оз} \times 100$	$ТНр$ – обсяг торговельної надбавки роздрібно торгівлі; $Оз$ – оборот товарів по закупівельній ціні
Рівень торговельної надбавки ($P_{тн.}$)	$P_{тн.} = \frac{Цр - Цз}{Цз} \times 100$	$Цр$ – можлива ціна реалізації товару на певному ринку, грош. од.; $Цз$ – ціна закупівлі товарів у виробника, грош. од.

Чиста виручка (товарооборот) від реалізації товарів (продукції) ($ЧВ$)	$ЧВ = В - ПДВ - АЗ - ІВД$	$В$ – виручка (товарооборот) від реалізації товарів (продукції); $ПДВ$ – податок на додану вартість; $АЗ$ – акцизний збір; $ІВД$ – інші відрахування з виручки
Валовий прибуток ($Пв$)	$Пв = ЧВ - С$	$С$ – собівартість реалізованих товарів (продукції)
Прибуток від операційної діяльності ($По$)	$По = Пв + До - Ва - Вз - Віо$	$До$ – операційні доходи; $Ва$ – адміністративні витрати; $Вз$ – витрати на збут; $Віо$ – інші операційні витрати
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування ($Пз$)	$Пз = По + Дк + Дф + Ді - Вф - Вк - Ві$	$Дк$ – дохід від участі в капіталі; $Дф$ – інші фінансові доходи; $Ді$ – інші доходи; $Вф$ – фінансові витрати; $Вк$ – витрати від участі в капіталі; $Ві$ – інші витрати
Рентабельність товарообороту:		
– для підприємств оптової торгівлі ($р_{opt}$)	$р_{opt} = \frac{П_{opt}}{ООУР} \times 100$	$П_{opt}$ – прибуток підприємств оптової торгівлі; $ООУР$ – оптовий оборот за участю в розрахунках
Рентабельність поточних витрат ($Рво$)	$Рво = \frac{П}{ВО} \times 100$	$ВО$ – величина витрат обігу підприємства
Рентабельність виробничих фондів ($Рф$)	$Рф = \frac{П \dots}{ОФ + ОК}$	$ОФ$ – середня вартість основних фондів; $ОК$ – середня вартість оборотних коштів
Рентабельність трудових ресурсів ($Ртр$)	$Ртр = \frac{П}{Чсс}$	$Чсс$ – середньооблікова чисельність, осіб
Рентабельність активів ($Ра$)	$Ра = \frac{П}{А}$	$А$ – вартість активів, вкладених у майно підприємства
Рентабельність власного капіталу ($Рвк$)	$Рвк = \frac{П}{КВ}$	$КВ$ – кошти власника підприємства
Рентабельність торговельної площі ($Рпл$)	$Рпл = \frac{П}{Пл}$	$Пл$ – торговельна або загальна площа підприємства
Вплив на прибуток від реалізації: зміни товарообороту ($\Delta ПТ$)	$\Delta (\Delta ПТ) = \frac{(Тф - Тпл) \times РПпл}{100}$	$Тф, Тпл$ – фактичний та плановий товарооборот; $РПпл$ – плановий рівень прибутку за той же період

Величина цільового (необхідного) прибутку до оподаткування за планом ($П_{цїл}$)	$П_{цїл} = \frac{ЧП_{необх} \times 100}{100 - C_n}$	ЧП _{необх} – потреба в чистому прибутку підприємства; С _n – середній рівень податків у відсотках до прибутку від звичайної діяльності до оподаткування
--	---	---

Приклади розв'язання типових задач

Задача 1

Визначити планову суму та рівень витрат обігу по підприємству роздрібної торгівлі (табл. 1).

Під час обчислення плану витрат обігу урахувати можливе зниження рівня витрат за рахунок зростання товарообороту в плановому періоді. За попередніми розрахунками темп приросту товарообороту становитиме 4,6 %. Коефіцієнт реагування витрат – 0,8. Підприємство знаходиться в короткостроковому періоді.

Таблиця 32

Дані для розрахунків

Показник	Поточний рік		План	
	сума, тис. грн	% до товарообороту	сума, тис. грн	% до товарообороту
Товарооборот	3810,0			
Витрати обігу	571,0			
у тому числі:				
– постійні	257,0			
– змінні				

Розв'язання

Визначається обсяг товарообороту за планом: $3810,0 \times (100 + 4,6) / 100 = 3985,3$ тис. грн. Сума змінних витрат у поточному році становить: $571,0 - 257,0 = 314,0$ тис. грн.

Визначається розмір змінних витрат за планом з урахуванням темпу приросту товарообороту та коефіцієнту реагування витрат:
 $4,6\% \times 0,8 = 3,68\%$; $314,0 \times (100 + 3,68) / 100 = 325,6$ тис. грн.

Оскільки передбачається, що сума постійних витрат у короткостроковому періоді не зміниться, то загальна сума витрат за планом становить: $325,6 + 257,0 = 582,6$ тис. грн.

Розраховуються рівні витрат обігу:

у поточному році: $571,0 / 3810,0 \times 100 = 15\%$;

за планом: $582,6 / 3985,3 \times 100 = 14,62\%$.

Таблиця 33

Аналіз витрат обігу

Показник	Поточний рік		План	
	сума, тис. грн	% до товарообороту	сума, тис. грн	% до товарообороту
Товарооборот	3810,0	-	3985,3	-
Витрати обігу	571,0	15,0	519,8	14,62
у тому числі:				
– постійні	257,0	6,7	257,0	6,45
– змінні	314,0	8,3	262,8	8,17

Таким чином, рівень витрат обігу підприємства у товарообороті в плановому періоді зменшиться на 0,38% (15,0% – 14,62%).

Задача 2

По торговельному підприємству на основі даних звіту про фінансові результати (табл. 1) проаналізувати динаміку і структуру поточних витрат. Для наочності скласти аналітичну таблицю та зробити висновки.

Таблиця 34

Звіт про фінансові результати діяльності, тис. грн

Показники	Код рядка	Звітний рік	Попередній рік
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	9831,5	8758,2
Податок на додану вартість	015	1638,6	1459,7
Акцизний збір	020		
Інші вирахування з доходу	030	658,3	775,4
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	7534,6	6523,1
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	5618,4	4958,9
Валовий прибуток	050	1916,2	1564,2
збиток	055		
Інші операційні доходи	060	425,8	521,3
Адміністративні витрати	070	785,3	679,1
Витрати на збут	080	1177,0	1125,1
Інші операційні витрати	090	100,4	104,2
Фінансові результати від операційної діяльності:			
прибуток	100	279,3	177,1
збиток	105		
Доходи від участі в капіталі	110		
Інші фінансові доходи	120		
Інші доходи	130	59,8	25,6
Фінансові витрати	140	22,8	14,5
Витрати від участі в капіталі	150		
Інші витрати	160	5,3	13
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
прибуток	170	311,0	175,2
збиток	175		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	45,6	15,2
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
прибуток	190	265,4	160,0
збиток	195		
Надзвичайні:			
доходи	200		

витрати	205		
Податки з надзвичайного прибутку	210		
Чистий:			
прибуток	220	265,4	160,0
збиток	225		

Розв'язання

Відповідно до Методичних рекомендацій з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності поточні витрати підприємств торгівлі за видами діяльності класифікуються за такими групами: витрати операційної діяльності; витрати фінансової діяльності; витрати інвестиційної діяльності; інші витрати звичайної діяльності; надзвичайні витрати.

Витрати операційної діяльності поділяють на: витрати, які включають до собівартості реалізованих товарів (продукції); адміністративні витрати; витрати на збут; інші операційні витрати.

З урахуванням даних таблиці 34 складено таблицю 35, де занесено дані за групами поточних витрат підприємства торгівлі.

Таблиця 35

Аналіз поточних витрат

Група поточних витрат	Попередній		Звітний рік		Темп росту, %	Відхилення структури
	сума, тис. грн	частка %	сума, тис. грн	частка %		
Витрати операційної діяльності у т.ч.	6867,3	99,6	7681,1	99,6	111,9	0,03
– витрати, які включають до собівартості реалізованих товарів	4958,9	72,2	5618,4	73,2	113,3	0,94
– адміністративні витрати	679,1	9,9	785,3	10,2	115,6	0,33
витрати на збут	1125,1	16,3	1177,0	15,3	104,6	1,06
– інші операційні витрати	104,2	1,5	100,4	1,3	96,4	0,21
Витрати фінансової діяльності	14,5	0,2	22,8	0,3	157,2	0,09
Витрати інвестиційної діяльності						
Інші витрати звичайної діяльності	13,0	0,2	5,3	0,1	40,8	-0,12
Надзвичайні витрати						
Разом поточні витрати	6894,8	100	7709,2	100	111,8	0,00

Висновки. З аналізу видно, що за період дослідження відбулося зростання всієї суми поточних витрат підприємства на 11,8% за рахунок збільшення поточних витрат операційної діяльності (на 11,9%) та витрат фінансової діяльності (на 57,2%). У тому числі мало місце зниження суми інших операційних витрат на 3,6%.

У складі поточних витрат найбільшу питому вагу займали саме витрати

операційної діяльності – 99,6 % у минулому році і 99,64 % у звітному році. Витрати фінансової діяльності склали відповідно 0,19 та 0,3%. Частка інших витрат звичайної діяльності є найменшою і зменшилася з 0,19% до 0,07%. Витрати від інвестиційної діяльності та надзвичайні витрати у торговельного підприємства відсутні, оскільки воно не провадило ці види діяльності у період, що досліджувався.

Задача 3

Виконати корегування плану витрат обігу по магазину «Електрон» зі статті «Відсотки за кредит» у зв'язку зі зменшенням нормативу товарних запасів на 4 дні проти запланованого раніше.

Дані для розрахунків:

- план товарообігу магазину на рік – 5540 тис. грн;
- рівень торговельних надбавок – 20 %;
- транспортно-заготівельні витрати на закупівлю товарів – 0,2% від вартості товарів по закупівельним цінам;
- первісний норматив товарних запасів – 62 дні;
- ставка банківського відсотку за кредит – 5% на місяць;
- частка власних обігових коштів в оплаті товарів – 60 %.

Визначити, які вигоди матиме підприємство від зниження норми товарних запасів.

Розв'язання

Собівартість товарів: $100 - 20 + 0,2 = 80,2$ %;

Товарообіг за собівартістю: $5540 \cdot 80,2 / 100 = 4443,1$ тис. грн; Одноденний товарообіг за собівартістю:

$4443,1 / 360 = 12,34$ тис. грн;

Норматив товарних запасів: $12,34 \cdot 62 = 765,2$ тис.г рн;

Необхідна сума кредиту: $765,2 (100 - 60) / 100 = 306,1$ тис. грн; Сума витрат за статтею «Відсотки за кредит»:

$306,1 \times 5 \times 12 / 100 = 183,6$ тис.грн;

$62 - 4 = 58$ днів;

$12,34 \times 58 = 715,7 \times 0,4 = 286,3$ тис. грн;

$(286,3 \times 5 \times 12) / 100 = 171,7$ тис. грн.

Вигода: зменшилася сума відсотків за кредит на: $183,6 - 171,7 = 11,9$ тис.грн.

Задача 4

Під час аналізу витрат обігу ТОВ «Нивки» розрахувати розмір, індекс та темпи зміни їх рівня, суму відносної економії (перевитрати), а також абсолютне відхилення витрат обігу звітного періоду від базисного, у тому числі за рахунок товарообороту та інших чинників.

Таблиця 36

Аналіз витрат обігу, тис.грн

Показники	Базисний період	Звітний період
Товарооборот	1480,0	1520,0
Витрати обігу, усього	183,6	208,3
у т. ч. постійні	85,9	90,6

Розв'язання

Сума витрат обігу змінних:

- у базисному періоді: $183,5 - 85,9 = 97,7$ тис. грн;

– у звітному періоді $208,3 - 90,6 = 117,7$ тис. грн.

Рівень витрат обігу:

– у базисному періоді: $(186,6 \times 100) / 1480 = 12,40\%$;

– у звітному періоді: $(208,3 \times 100) / 1520 = 13,70\%$;

Рівень витрат обігу змінних:

– у базисному періоді: $(97,7 \times 100) / 1480 = 6,601\%$;

– у звітному періоді: $(117,7 \times 100) / 1520 = 7,74\%$.

Розмір зміни рівня витрат обігу:

$13,70 - 12,40 = 1,30\%$.

Індекс зміни рівня витрат $1370 / 12,4 = 1,105 = 110,5\%$.

Темп зміни рівня витрат $1,3 / 12,4 = 0,105 = 10,5\%$.

Сума відносної перевитрати:

$(1,30 \times 1520) / 100 = 19,76$ тис. грн.

Абсолютні відхилення $208,3 - 183,6 = 24,7$ тис. грн.

Сума витрат обігу звітного періоду, що перераховані на товарооборот звітного періоду:

$85,9 + 6,601 \times 1520 / 100 = 85,9 + 100,34 = 186,24$ тис. грн.

Зміни витрат обігу під впливом товарообороту: $186,24 - 183,6 = 2,64$ тис. грн

або: $(1520 - 1480) \times 6,601 / 100 = 2,64$ тис. грн.

Зміни витрат обігу під впливом інших факторів: $24,7 - 2,64 = 22,06$ тис. грн або:

$(90,6 - 85,9) + (117,7 - 97,7 - 2,64) = 4,7 + 17,36 = 22,06$ тис. грн.

Задача 4

Обґрунтувати витрати на перевезення товарів автомобільним транспортом, що наймається та сплачується за загальним тарифом (за 1 тонну на відстань, що планується). Інформація для розрахунків:

Планове надходження товарів – 900 тис. грн;

Середня вартість тонни товарів, які надходять – 4,5 тис. грн;

Маса тари у відсотках до маси товару – 10%; Коефіцієнт повторних перевезень – 0,2;

Тариф на перевезення 1 тонни вантажу на відстань, що планується – 4,38 грн.

Визначаючи загальні витрати на перевезення, врахувати витрати на експедиційні операції (7% від суми загальних витрат по перевезенню) та витрати на оплату вантажно – розвантажувальних робіт (1,48 грн за одну тонно-операцію).

Розв'язання

Маса товару, що підлягає перевезенню: $900 : 4,5 = 200$ т.;

Фізичний вантажооборот: $200 \times 1,1 = 220$ т.;

Транспортний вантажооборот: $220 \times 1,2 = 264$ т.;

Витрати по перевезенню товарів: $4,38 \times 264 = 1156,32$ тис. грн;

Витрати на оплату вантажно-розвантажувальних робіт: $1,48 \times 264 \times 2 = 781,44$ грн;

Витрати по перевезенню та сплату вантажно-розвантажувальних робіт:

$781,44 + 1156,32 = 1937,76$ грн;

Витрати на експедиційні послуги: $1937,76 \times 7 / (100 - 7) = 145,85$ грн;

Загальна сума витрат по перевезенню товарів: $1937,76 + 145,85 = 2083,61$ грн.

Задача 5

Визначити суму та рівень витрат обігу зі статті «Витрати на тару» продовольчого магазину на плановий квартал.

Дані для розрахунків:

- план роздрібного товарообороту на квартал – 855 тис. грн;
- план роздрібного товарообороту групи «Цукор» на квартал – 78 тис. грн;
- середня вартість товару в одиниці тари – 250 грн;
- із загальної кількості мішків, які необхідно повернути постачальникам, буде повернуто тієї ж категорії – 70%;
- зі зниженням на одну категорію – 30%;
- втрати, що припадають на одиницю тари: при поверненні мішків тієї ж категорії – 12 грн;
- зі зниженням на одну категорію – 35 грн;
- втрати по мішкотарі за іншими групами товарів становлять – 9000 грн;
- втрати, що пов'язані з перевезенням тари – 3000 грн;
- ремонт тари та інші витрати – 2500 грн;
- доходи від операцій з тарою – 6000 грн.

Розв'язання

Сума та рівень витрат обігу зі статті «Витрати на тару» продовольчого магазину на плановий квартал визначається у наступній послідовності.

Визначається кількість необхідних мішків, як відношення плану роздрібного товарообороту групи «Цукор» до середньої вартості товару в одиниці тари: $78000 / 250 = 312$ шт.

Розраховується кількість мішків тієї ж категорії, яку необхідно повернути постачальникам: $312 \times (70 / 100) = 218$ шт.

Розраховується кількість мішків зі зниженою категорією, яку необхідно повернути постачальникам: $312 \times (30 / 100) = 94$ шт.

Визначаються витрати, що припадають на одиницю тари: при поверненні мішків тієї ж категорії: $218 \times 12 = 2616$ грн; при поверненні мішків зі зниженням на одну категорію:

$$94 \times 35 = 3290 \text{ грн.}$$

Разом витрати становлять: $2616 + 3290 = 5906$ грн.

Загальний розмір витрат становить:

$$5906 + 9000 + 3000 + 2500 - 6000 = 14406 \text{ грн.}$$

Рівень витрат обігу зі статті «Витрати на тару» визначається як відношення загального розміру витрат за даною статтею до плану роздрібного товарообороту магазину: $14406 / 855000 \times 100 = 1,68\%$.

Задачі для розв'язання

Задача 1

Магазин «Меблі» одержує товари від декількох постачальників.

Постачальник фірма «А» відвантажив магазину за поточний рік меблі за замовленнями покупців на суму 6000 тис. грн у роздрібних цінах із ПДВ. Постачальник фірма «А» надає магазину торговельну знижку в розмірі 15 % з ціни одиниці товару без ПДВ.

Постачальник фірма «Б» відвантажив магазину меблі на суму 3500 тис. грн (з урахуванням ПДВ) за оптовими цінами.

Залишки меблів цієї фірми в цінах закупівлі (із ПДВ) склали:

- на початок поточного року – 300 тис. грн
- на кінець поточного року – 500 тис. грн

Магазин встановлює торговельну надбавку на меблі фірми «Б»

– 40 %.

Фінансовим планом магазину на поточний рік передбачався рівень комерційного доходу до товарообороту – 18,5 %. Визначити: Комерційний дохід магазину «Меблі» за поточний рік Роздрібний товарооборот (із ПДВ) за поточний рік. Виконання плану рівня комерційного доходу у поточному році.

Задача 3

Використовуючи дані таблиці, визначити вплив на суму комерційного доходу зміну товарообороту та середнього рівня доходу.

Таблиця 37

Дані для розрахунків, тис. грн

Показник	Минулий рік	Поточний рік
Товарооборот, тис. грн	1352,4	1624,56
Комерційний дохід, тис. грн	676,2	870,3
Середній рівень комерційного доходу, %	50,0	53,57

Задача 4

По підприємству роздрібної торгівлі «Наталі» розрахувати комерційний дохід, інші операційні доходи та доходи від інших видів діяльності (таблиця). Проаналізувати їх динаміку.

Таблиця 38

Дані для розрахунків

Показник	Рік		Поточний рік до попереднього	
	попередній	поточний	темپ росту, %	абс. відхил.
Товарооборот, тис. грн	958,9	1054,7		
Рівень торговельного доходу, %	25,8			
Сума комерційного доходу, тис. грн		23,9		
Доходи від оренди, тис. грн	17,4	18,2		
Економічні санкції отримані, тис. грн	12,1	10,5		
Доход від участі в капіталі, тис. грн	95,0	98,3		
Дивіденди отримані, тис. грн	45,0	55,5		
Інші звичайні доходи, тис. грн	1,6	1,8		
Сукупний дохід підприємства від звичайної діяльності, тис. грн				

Задача 5

На підставі наведених у табл. 1 даних по підприємству оптової торгівлі виконати розрахунки суми прибутку до оподаткування та чистого прибутку за

поточний і попередній роки. Проаналізувати динаміку суми та рівня усіх видів прибутків. Розрахунки оформити аналітичною таблицею.

Таблиця 39

Витяг з бухгалтерської форми № 2 «Звіт про фінансові результати», тис. грн

Показники	Поточний рік	Попередній
Чиста виручка від реалізації товарів (товарооборот)	4752	4324
Валовий прибуток	1370	1251
Сальдо інших операційних доходів та витрат	28	-23
Адміністративні витрати	253	275
Витрати на збут	460	418
Фінансовий результат від операційної діяльності:		
прибуток		
збиток		
Сальдо доходів та витрат від інших видів діяльності	-45	27
Фінансовий результат від звичайної діяльності:		
прибуток		
збиток		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	160	140
Чистий прибуток		

Розв'язання

Прибуток від операційної діяльності розраховується таким чином:

Поточний рік: $1370 + 28 - 253 - 460 = 685$;

Попередній рік: $1251 - 23 - 275 - 418 = 535$;

Прибуток від звичайної діяльності розраховується відповідно: $685 - 45 = 640$; $535 + 27 = 562$;

Чистий прибуток: $640 - 160 = 480$; $562 - 140 = 422$.

Рівень прибутку до товарообороту розраховується: $685 / 4752 \times 100 = 14,4\%$; $535 / 4324 \times 100 = 12,4\%$.

За результатами складається аналітична таблиця.

Таблиця 40

Динаміка суми та рівня прибутків підприємства

Показник	Рік		% зростання
	попередній	поточний	
Валовий прибуток, тис. грн	1251	1370	109,5
Рівень валового прибутку до товарообороту, %	28,9	28,9	-
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	535	685	128,0
Рівень операційного прибутку до товарообороту, %	12,4	14,4	2,0
Прибуток від звичайної	562	640	113,9

діяльності, тис. грн			
Рівень прибутку від звичайної діяльності до товарообороту, %	12,97	13,46	0,49
Чистий прибуток, тис. грн	422	480	113,7
Рівень чистого прибутку, %	9,76	10,10	0,34

Задача 6

Розрахувати показники прибутку та систему показників рентабельності підприємства роздрібною торгівлі магазину «ТБ«Олексіївський» за попередній та звітний роки.

Проаналізувати динаміку основних показників діяльності магазину.

Скласти аналітичну таблицю та зробити висновки.

Таблиця 41

Інформація для розрахунків

Показник	Статистичні дані за рік	
	попередній	звіт.
Товарооборот, тис. грн	4135,4	4180,3
Торговельний дохід, %	36,6	37,1
Витрати обігу, %	25,8	26,2
Прибуток від реалізації, тис. грн		
Сальдо інших операційних доходів та витрат, тис. грн	22,4	45,8
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн: прибуток збиток		
Середньорічна вартість активів підприємства, тис. грн	1729,2	1734,5
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	1419,8	1379,7
Середньорічна вартість обігових коштів, тис. грн	309,4	354,8
Середньорічна вартість товарних запасів, тис. грн	270,0	298,4
Торговельна площа магазину, м ²	150	150

Задача 7

Оборот оптового торговельного підприємства з реалізації товару А у звітному році склав 8000,0 тис. грн, в т. ч. продаж підприємствам роздрібною торгівлі склав 55,0%, підприємствам ресторанного господарства – 32,0%, решта продажу припадає на фізичні особи. Рівень торговельного доходу, отриманого від реалізації товару А роздрібним торговельним підприємствам становив 30,0%, підприємствам ресторанного господарства – 35,0%, фізичним особам – 25,0%. Витрати обігу з продажу товарів становили: підприємствам роздрібною торгівлі – 792 тис. грн, ресторанного господарства – 563 тис. грн, фізичним особам – 177 тис. грн.

Визначити:

1) фактичну річну суму операційного прибутку та середній рівень рентабельності обороту з реалізації товару А;

2) відхилення фактичного рівня прибутку від планового, якщо показник плану рентабельності складає 12,5%.

Задача 8

Розрахувати показники прибутку по підприємству роздрібною торгівлі ТОВ ТБ

«Космічний» та проаналізувати динаміку фінансових результатів на підставі даних бухгалтерської звітності форми № 2 (таблиця).

Визначити рівні результативних показників та проаналізувати їхні зміни. Зробити висновки.

Таблиця 42

Звіт про фінансові результати. Форма № 2, тис. грн

Показник	За попередній період	За звітний період
Доход (виручка) від реалізації товарів	811,4	1053,1
Податок на додану вартість	118,1	153,3
Акцизний збір	-	-
Інші вирахування з виручки	-	-
Чистий доход (виручка) від реалізації		
Собівартість реалізованих товарів	568,7,0	758,5
Валовий прибуток		
Інші операційні доходи	22,9	6,3
Адміністративні витрати	25,4	28,3
Витрати на збут	87,4	96,3
Інші операційні витрати	7,7	3,8
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток збиток		
Доход від участі в капіталі		
Інші фінансові доходи	5,8	8,7
Фінансові витрати	6,6	9,5
Витрати від участі в капіталі		
Інші витрати	-	-
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування: прибуток збиток		
Податок на прибуток від звичайної діяльності	8,5	5,8
Чистий прибуток збиток		

Задача 10

Розрахувати показники прибутку від операційної діяльності, та прибутку, що підлягає оподаткуванню, і чистого прибутку підприємства роздрібною торгівлі на підставі даних таблиці.

Таблиця 43

Інформація для розрахунків

Показник	Фактичні дані за звітний рік

Вартість реалізованих товарів за цінами закупівлі з урахуванням ПДВ, тис. грн	2320
Податковий кредит з ПДВ, тис. грн	417,6
Вартість товарів без ПДВ, тис. грн	
Торговельна надбавка до ціни закупівлі (без ПДВ), %	35,0
Торговельна надбавка, тис. грн	
Товарообіг у роздрібних цінах (без ПДВ), тис. грн	
ПДВ, %	20,0
Податкові зобов'язання з ПДВ, тис. грн	
Товарооборот у роздрібних цінах (з ПДВ), тис. грн	
ПДВ, що сплачується до бюджету, тис. грн	
Витрати обігу (у % до товарообороту без ПДВ), %	23,3
Витрати обігу, тис. грн	
Прибуток від реалізації, тис. грн	
Рентабельність обороту, %	
Податок на прибуток, %	25,0
Податок на прибуток, тис. грн	
Чистий прибуток, тис. грн	

Визначити ступінь виконання плану з показників: торговельного доходу, витрат обігу та операційного прибутку і рентабельності обороту, якщо плановий рівень цих показників до товарообороту становить відповідно: 24,0 %, 20,5 %, 3,5 %.

План товарообороту встановлено в розмірі 3150 тис. грн.

Тестові завдання

1. Який із наведених нижче елементів належить до торгового процесу?

- а) приймання товарів за кількістю і якістю
- б) доставку товарів у зону зберігання або в торговий зал магазину
- в) зберігання; підготовку товарів до продажу
- г) формування асортименту товарів

2. Який із наведених нижче елементів належить до технологічного процесу?

- а) вивчення попиту населення,
- б) складання і подання заявок на завезення товарів,
- в) вивчення попиту населення,
- г) управління товарними запасами

3. Обробка товарів, їх фасування, переміщення в торговий зал – це операції, які відносяться до:

- а) операції безпосереднього обслуговування покупців;
- б) підготовча робота з обслуговування покупців;
- в) операції, пов'язані з процесом зберігання товарних запасів.

4. Приймання товарів, їх переміщення до місць зберігання, зберігання запасів у встановлених обсягах і асортименті – це операції, які відносяться до:

- а) операції безпосереднього обслуговування покупців;
- б) підготовча робота з обслуговування покупців;
- в) операції, пов'язані з процесом зберігання товарних запасів.

5. Укажіть правильну послідовність схеми технологічного процесу в магазині:

7-розвантаження транспортних засобів, 6- приймання товарів за кількістю і якістю, 4- їх зберігання, 2- підготовку товарів до продажу, 5-переміщення товарів з неторгових приміщень магазину в торговий зал і їх викладання на торгово-технологічному обладнанні, 3- продаж і обслуговування покупців, 1- розрахункові

операції та надання додаткових послуг.

- а) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
- б) 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1
- в) 7, 6, 4, 2, 5, 3, 1
- г) 1, , 5, 7, 2, 4, 6

8. За скільки часу до закриття магазину працівники повинні попереджувати про це покупців.

- а) за 10 хвилин
- б) за 30 хвилин
- в) за 50 хвилин
- г) за 15 хвилин

9. Непродовольчі товари, відібрані, але не оплачені покупцями, зберігаються в торговельному підприємстві

- а) протягом 1 години з відміткою часу наступної оплати на виписаному продавцем чекові.
- б) протягом 2 годин з відміткою часу наступної оплати на виписаному продавцем чекові.
- в) протягом 24 годин з відміткою часу наступної оплати на виписаному продавцем чекові.
- г) до закінчення робочого дня магазину відміткою часу наступної оплати на виписаному продавцем чекові.

10. Протягом якого часу покупцям дозволено залишати на зберігання в магазині куплені й оплачені громіздкі товари (меблі, піаніно, холодильники тощо)

- а) до 7 діб.
- б) терміном на 1 добу.
- в) до 3 діб
- г) до 14 днів

11. Протягом якого часу покупці мають право на обмін непродовольчих товарів належної якості на аналогічні у продавця, у якого вони були придбані, якщо товари не підійшли за формою, габаритами, фасоном, кольором або з інших причин не можуть бути використані за призначенням? а) 14 днів, не враховуючи дня купівлі.

- б) 14 днів, враховуючи день купівлі
- в) 7 днів, враховуючи день купівлі
- а) 7днів, не враховуючи дня купівлі.

12. Яким чином встановлюється режим роботи підприємств торгівлі?

- а) встановлюється дирекцією підприємства за погодженням з трудовим колективом
- б) встановлюється дирекцією підприємства за погодженням з обласною адміністрацією
- в) встановлюється виконками місцевих Рад народних депутатів за погодженням з дирекцією торговельного підприємства
- г) встановлюється дирекцією підприємства за погодженням з виконками місцевих Рад народних депутатів

Рекомендована література

1. Апопій В. В. Міщук, В. М. Ребицький, С. І. Рудницький, Ю. М. Хом'як Організація торгівлі : підручник, 3-те вид. / за ред. Апопія В. В. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 632 с.
2. Апопій В. В. Міщук І. П. Теорія та практика торговельного обслуговування: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 496 с
3. Балджи М. Д., Допіра І. А., Однолько В. О. Економіка та організація торгівлі : навч. посіб. Київ : Кондор-видавництво, 2017. URL: [368chttp:// dspace.oneu.edu.ua /jspui/bitstream/96.pdf](http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/96.pdf) (дата звернення: 10.09.2020).
4. Балджи М. Д., Добрава Н. В., Однолько В. О., Осипова М. М. Торговельне підприємництво : навч. посібн. Київ : Кондор-видавництво, 2017. 112 с
5. Власова Н. О., Гросул В. А., Краснокутская Н. С., Круглова О. А. Економіка торгівлі: навч. посіб. Харків: Світ Книг, 2015. 473 с
6. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність: підручник / за ред. І. М. Сотник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
7. Савицька Н. Л., Мелушова І. Ю., Красноусов А. В., Олініченко К. С. Торговельне підприємництво: навч.-метод. посіб. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. 214 с.
8. Семикіна М. В., Збаржевецька Л. Д., Матієнко С. С. Економіка та організація торговельних підприємств: методичні вказівки до практичних занять. Кіровоград: КНТУ. 2013. URL: [http:// dspace.kntu.kr.ua /jspui/bitstream/ 123456789/ 3603/ 1/ ЕОТР%20pr.pdf](http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3603/1/ЕОТР%20pr.pdf) (дата звернення: 12.09.2020)
9. Торговельне підприємництво: підручник / Міщук І. П. та ін. / за ред. Л. В. Фролової. Одеса: Бондаренко М. О., 2018. 640 с.
10. Чорна М. В, Кушнір Т. Б., Михайлова О. В. Економіка торгівлі: навч.-метод. посіб. Харків : ХДУХТ, 2015. с. 221.
11. Апопій В. В., Гуштан Т. В., Павлова М. Б. Роздрібна торгівля: концентрація, спеціалізація та типізація: монографія. Львів : Видавництво Новий Світ-2000, 2018, 233 с.
12. Внутрішня торгівля України: монографія / А.А. Мазаракі та ін. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2016. -864 с.
13. Нормативно-правові акти у сфері торгівлі, робіт та послуг URL: <https://www.cherk-consumer.gov.ua/hromadianam/upravlinnia-zakhystu-spozhyvachiv/novyny-upravlinnia-zakhystu-spozhyvachiv/1261-normatyvno-pravovi-akty-u-sferi-torhivli-robit-ta-posluh> (дата звернення: 10.09.2020).
14. Підприємництво і торгівля : збірник наукових праць Куцик П. О. та ін.. Львів: Видавництво Львівського торговельно- економічного університету, 2018. Вип. 22. – 162 с
15. Рабінович А. В.. Правове регулювання захисту прав споживачів: навч. посіб. Львів: Новий Світ-2000, 2016. 342 с.
16. Структурні зміни та сучасні тенденції розвитку внутрішньої торгівлі України / Апопій В. В. та ін. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 440с.
17. Роздрібна торгівля учора і сьогодні URL: <http://workabox.ua/school/roznichnaya-torgovlya/#req> (дата звернення: 13.09.2020).
18. Права споживачів: як українцям захиститися від порушень в магазинах URL: <https://ukraine.segodnya.ua/ua/ukraine/prava-potrebiteley-kak-ukraincev-obmanyvayut-vmagazinah-1242476.html> (дата звернення: 13.09.2020).
19. Офіційний сайт державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.09.2020).

Навчально-методичне видання

Лялюк Алла Миколаївна

Економіка та організація торгівлі

Методичні вказівки до виконання практичних занять

Друкується в авторській редакції

Підприсано до друку 01.11.2020. формат 60x84x16
Ум.друк.арк.6,25. Зам. №96. Тираж 50

Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк офсетний
Друк КП ІА «Волиньенергософт», .43021, м. Луцьк, вул. Винниченка,63
Свідоцтво Держкомінформу УкраїниВЛн №31 від 04.02.2004 р.